16400

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ȘI STUDII

XXX

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
Nr. 16400.

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

II.

COMORILE

DE

TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 4 (17) DECEMVRIE 1915

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1916

Prețul 1 leu.

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMAN

I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . . . . . L. 3.–
II. *Cimilituri românești*, de T. Pamfile, 1908 . . . . . „ 1.–
III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit Bud, 1908. . . . „ 1.–
IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . . . „ 5.–
V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 . . . . „ 6.–
VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . . . „ 1.–
VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910 . . . . . „ 1.–
VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile. Premiul „Neuschotz" din 1909, 1910 . . . . . „ 10.–
IX. *Hore și chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 . „ 2.–
X. *Legende, tradiții și amintiri istorice*, de C. Rădulescu-Codin, 1910 . . . . . „ 1.50
XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 . . . „ 2.–
XII. *Cântece de țară*, adunate de T. Pamfile, 1913. . . . . „ 4.–
XIII. *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări*, după datinile și credințile poporului român, adunate din com. Țepu, jud. Tecuciu, de T. Pamfile, 1911 . . . . . „ 1.–
XIV. *Cântece populare românești din Comitatul Bihor* (Ungaria). culese și notate de Béla Bartók, 1913 . . . . . „ 5.–
XV. *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești, culese de D. Furtună, 1913 . . . . . „ 1.–
XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1913 . . . . . „ 5.–
XVII. *Ingerul românului*, povești și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 . . . . . „ 4.–
XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1913 . . . . . „ 2.–
XIX. *Sărbătorile la Români. – Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, de T. Pamfile, 1914 . . . . . „ 2.–
XX. *Sărbătorile la Români. – Crăciunul*, de T. Pamfile . . . „ 3.–
XXI. *Superstițiile poporului român*, de G. F. Ceaușanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914 . . . . . „ 4.–
XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 . . . „ 2.–
XXIII. *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești*, culese de D. Furtună, 1914 . . . . . „ 1.50
XXIV. *Cromatica poporului român*, de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914 „ 2.–
XXV. *Diavolul învrăjbitor al lumii*, după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1914 . . . . . „ 1.–
XXVI. *Cerul și podoabele lui*, după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1915. . . . . „ 2.–
XXVII. *Credinți și superstiții ale poporului român*, de Artur Gorovei, 1915 . . . . . „ 5.–
XXVIII. *Văzduhul*, după credințile poporului român, de T. Pamfile, 1916 . . . . . „ 2.–
XXIX. *Mitologie românească*, I. *Dușmani și prieteni ai omului*, de T. Pamfile, 1916 . . . . . „ 3.–
XXX. *Mitologie românească*, II. *Comorile*, de T. Pamfile, 1916. . . „ 1.–

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota III 403 189
272/15

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ȘI STUDII

XXX

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICA
№ 16400

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

II.

COMORILE

DE

TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 4 (17) DECEMVRIE 1915

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1916

1956
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI
Cota 403189 Dublet
Inven ar 144702

DIN VIEAŢA POPORULUI ROMAN

I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . . . . . L. 3.–
II. *Cimilituri româneşti*, de T. Pamfile, 1908 . . . . . „ 1.–
III. *Poezii populare din Maramureş*, de Tit Bud, 1908. . . . „ 1.–
IV. *Cântece şi urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . . . „ 5.–
V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 . . . . „ 6.–
VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . . . „ 1.–
VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin şi D. Mihalache, 1910 . . . . . „ 1.–
VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile. Premiul „Neuschotz" din 1909, 1910 . . . . . „ 10.–
IX. *Hore şi chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 . „ 2.–
X. *Legende, tradiţii şi amintiri istorice*, de C. Rădulescu-Codin, 1910 . . . . . „ 1.50
XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 . . . „ 2.–
XII. *Cântece de ţară*, adunate de T. Pamfile, 1913. . . . . „ 4.–
XIII. *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări*, după datinile şi credinţile poporului român, adunate din com. Ţepu, jud. Tecuciu, de T. Pamfile, 1911 . . . . . „ 1.–
XIV. *Cântece populare româneşti din Comitatul Bihor* (Ungaria). culese şi notate de Béla Bartók, 1913 . . . . . „ 5.–
XV. *Vremuri înţelepte*. Povestiri şi legende româneşti, culese de D. Furtună, 1913 . . . . . „ 1.–
XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1913 . . . . . „ 5.–
XVII. *Ingerul românului*, poveşti şi legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 . . . . . „ 4.–
XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credinţile poporului român, de T. Pamfile, 1913 . . . . . „ 2.–
XIX. *Sărbătorile la Români.–Sărbătorile de toamnă şi Postul Crăciunului*, de T. Pamfile, 1914 . . . . . „ 2.–
XX. *Sărbătorile la Români.–Crăciunul*, de T. Pamfile . . . „ 3.–
XXI. *Superstiţiile poporului român*, de G. F. Ceauşanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914 . . . . . „ 4.–
XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 . . . „ 2.–
XXIII. *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri şi legende româneşti*, culese de D. Furtună, 1914 . . . . . „ 1.50
XXIV. *Cromatica poporului român*, de T. Pamfile şi M. Lupescu, 1914 „ 2.–
XXV. *Diavolul învrăjbitor al lumii*, după credinţile poporului român, de T. Pamfile, 1914 . . . . . „ 1.–
XXVI. *Cerul şi podoabele lui*, după credinţile poporului român, de T. Pamfile, 1915. . . . . „ 2.–
XXVII. *Credinţi şi superstiţii ale poporului român*, de Artur Gorovei, 1915 . . . . . „ 5.–
XXVIII. *Văzduhul*, după credinţile poporului român, de T. Pamfile, 1916 . . . . . „ 2.–
XXIX. *Mitologie românească*, I. *Duşmani şi prieteni ai omului*, de T. Pamfile, 1916 . . . . . „ 3.–
XXX. *Mitologie românească*, II. *Comorile*, de T. Pamfile, 1916 . . . „ 1.–

B170921 (M)
B153498 (Z)

PREFAȚĂ

Știma banilor, — duhul păzitor al „scumpeturilor" ascunse în sânul pământului, — nu se poate desface cu ușurință din mulțimea de credinți și povestiri privitoare la *Comori,* în cât să ne prezente un capitol asemuitor celor ce ne vorbesc despre alți *prieteni* sau *dușmani* ai omului. In afară de legăturile dintre *Știmă* și *Comori,* despre acestea din urmă se mai pot spune numai foarte puține lucruri,—dar se mai pot spune; pentru acest cuvânt lucrarea de față rămâne în afară de mănunchiul de cercetări referitor la acei *Prieteni și dușmani ai omului,* dar cu o fărâmă dintr'o *Mitologie românească.*

B.C.U. "CAROL I" BUCUREȘTI
C20152246

CAPITOLUL I.

Ingroparea comorilor.

Atâtea împrejurări siliau pe cei dinaintea noastră să-şi pună averile la adăpost, în pământ, şi tot atât de multe împrejurări îi îndepărtau apoi din locurile lor, ca să le rămâuă astfel *comorile* tăinuite pentru totdeauna sau până la scurmarea norocoasă a cuivà pe acolo.

Dacă multe prilejuri rămân îmbrăcate în straiul povestirii care nu cere numaidecât adevărul, multe altele sunt adevărate, căci se mai ivesc şi astăzi.

Se fac «*călcări*»,—«*calcă*» hoţii pe unul, îl pradă şi până la o împărţeală dreaptă, tihnită şi ferită, jaful se îngroapă chiar în noaptea dintâi, şi astfel de câte ori nu rămâne acolo pentru veacuri agoniseala răpită, mai ales după ce justiţia osândeşte şi viaţa de temniţă ucide pe făptaş! Şi dacă atâtea lucruri putrezesc cu vremea, rămân *banii* şi *sculele*,—„odoarele", pe cari rugina nu le poate mâcinà decât după veacuri. O întâmplare, şi cinevà o descopere: iată o *comoară*, cu atât mai mare, cu cât banii şi „scumpeturile" se pot preschimbà mai curând în bani cari „merg", cari „umblă", „bani buni".

Pentru trecut, firește, împrejurările erau numeroase; pe atunci, banul aveà atâta vreme preţ, cât erà în mâna omului, sub ochii lui sau în locul ştiut de dânsul. Deci se puteà păstrà foarte bine în pământ, cum a făcut şi stăpânul talantului din evanghelie.

Numai locul trebuià însemnat, ca să fie ţinut minte uşor, dar alegerea trebuià să se facă astfel, ca să nu dea nimănui de bănuit: „în vatra focului (1), ori în casă, sub pat, ori sub pragul uşii,

(1) A. Ciura, *Amintiri*, Orăştie 1912, pp. 29–30: „Noaptea, Malvina [care văzuse unde stăpânii săi îngropaseră comoara], s'a dus în grădină şi a scos comoara dela *tulpina părului*. Erà o ladă ferecată în care zuruiau galbenii. Abià a putut-o ridicà şi a poposit de mai multe ori până s'o poată duce în casă. A ascuns-o apoi *sub vatră* şi a trimis vorbă la baciu-so din După-piatră, să vină cu un car cu boi, că are să-i spună un lucru mare. Dar să vină noaptea!"

ori în grajd sub iesle, ori în dosul casei" (1). Locuri însemnate sunt copacii de pe lângă o stâncă, dintr'un vârf de munte, de lângă o cărare sau un drum mare. „Dacă comoara este lângă o stâncă şi în apropiere este un copac, atunci se găseşte semn în copac; de-i comoara sub un copac, atunci este *cioplaş* în copac, sau sunt tăiate câtevà cepuri" (2).

In privinţa alegerii locului de ascuns banii, prin jud. Tecuciu, se crede că mai demult se folosiau inimile carelor chiar: se găuriau, gaura se umpleà cu bani şi apoi în gură i se puneà cep, care se retezà astfel ca să nu se cunoască.

În jud. Tutova, mi s'a spus de preotul slujitor la bisericuţa de lemn dela Strâmba, că prisosul de bani, dela ridicarea unui locaş dumnezeiesc se păstrà pentru „meremetisiri" în astfel de găuri cu cepuri făcute în peretele bisericii chiar(3).

Din jud. Dolj avem această interesantă povestire:

„Omul se sfădià furcă pentru un lucru de nimica-toată cu femeia. Erà vorba adică, de locul unde trebuiau păstrate nişte părăluţe strânse cu multă trudă şi răbdare. Omul socotià că mai sfânt loc decât chimirul lui, nu se puteà: îl aveà totdeauna pe lângă dânsul. Dar femeia nu se împăcà în ruptul capului:

— Să-i îngropi, bărbate, la furca pătulului. Acolo-i cel mai de taină loc pentru bănuţii noştri; cui să-i dea în gând că ne-am ascuns acolo munculiţa şi comândul nostru!

Vedeţi? Femeia se temeà, Doamne fereşte, de-o întâmplare: îi iesă omului înainte cinevà, îl pocneşte odată în numele-tatălui şi-i iea chimirul până una-alta.

Iar bărbatului îi erà mai mult de femeie. Doamne fereşte de gura muierii: un cuvânt, peste gard, la vecină, aceea iarăş un cuvânt alteia, şi nici nu ştii când îţi scurmă unul, tocmai din celalt capăt al satului la rădăcina pătulului şi-ţi iea paralele!

Aşà, socotì omul în tot chipul şi la urmă iată ce făcù: merse la marginea satului şi aduse de acolo o *căpăţînă de cal*, care albià acolo de multă vreme, fără ca cinevà să se anine de dânsa. O aduse acasă şi în *troaca* ei puse grămadă banii pe cari îi aveà.

(1) S. Fl. Marian, *Sărbătorile la Români*, III, p. 250.

(2) *Şezătoarea*, V, p. 107.

(3) T. Pamfile şi V. C. Nicolau, *Însemnări cu privire la moşia, satul şi biserica dela Strâmba, din comuna Puieşti, jud. Tutova*, Bârlad 1914, p. 3.

După asta, înfipse căpăţina într'un stobor de gard şi-o lăsă acolo (1).

Dar cu nevasta, în casă, sfadă necurmată în toată ziulica lăsată de Dumnezeu sfântul. Că:

— Unde-ai pus banii, omule? Nu trebue să ştiu şi eu? Nu-s făcuţi din munca noastră, a amândurora?

— Lasă, femeie! Nu purtà tu grijă. Unde i-am pus eu, nici dracul nu-i ştie. Caută-ţi de treabă şi nu-ţi mai amârî sufletul pentru un fleac de nimica!

După asta mai trece un *hărtal* de vreme, şi vine vara. Omul nostru îşi tocmì nişte cosaşi, chiar în ziua în care se sfădise mai bine cu femeia, când dânsa îi spusese c'are să-l facă de râs, când vor fi oameni mai mulţi în casă.

— Să poftești de seară,—îi zise bărbatul,—şi, să-i pice nasul cui s'a supărà!

Pleacă omul la livezile cu fânul de cosit, dar îşi iea în disagi şi căpăţina cea de cal, fără ca cinevà să bage de samă. Cum a-junge la livadă, făcându-se că măsoară în colo cu pasul, duce căpăţina şi o pune mai în colo, şi pe urmă se apucă de muncă.

Trag cosaşii, trag mereu, şi numai iată că mai târziu unul dintr'înşii ajunge lângă *troaca* de cal.

— I! o căpăţină de cal! Tocmai unde şi-a lăsat potcoavele biata gloabă! Se vede că aici i-a ridicat lupul *panaghia!*

Şi fără ca să se mai gândească şi la altcevà, îi dădù cu căl-câiul, înapoi, şi pornì mai departe cu cositul.

Stăpânul,—gospodarul nostru,—trase cu ochii şi cu urechile, lăsă pe cosaş să se mai depărteze, luă apoi căpăţina de cal în care-şi păstrà dânsul toată averea lui bănească, şi o puse mai departe înaintea altui cosaş.

Acela ajunse şi el cu trasul până la ciolan, şi văzându-l, îl ocolì binişor, ca să nu-şi rupă coasa, şi-i făcù vânt înapoi cu piciorul zicând:

— De unde, ciorile, să fi ajuns aici căpăţina asta de cal!

Şi tot aşà rânduì omul nostru căpăţina pe dinaintea muncito-rilor, până seara, când şi-a pus-o din nou în disagi şi a adus-o acasă.

Acasă, nevasta îl aşteptà cu mare neastâmpăr. Aveà muncitori

(1) Prin unele sate din jud. Tecuciu se pun *căpăţini de cai* prin parii garduri-lor, ca să fie feriţi *porcii* de boală.

mulţi la masă, şi aşà, puteà să se răsbune pe bărbatu-său, care se jurase că „să-i pice nasul dacă s'o supără!".

Are să aducă ea vorba, pe departe, firește, ca să nu-l facă prea de tot râsul pupezii, dar aşà ca să simtă cum se cade ibrişinul pe la nas. Să vadă: are să fie bine?

Vine omul dela muncă, vin oamenii toţi, şi gospodina le întinde masa. Se aşează cu toţii împrejurul mesei pe scăuieşe de lemn, da gospodarul scoate hârca ceea de cal şi se aşează pe dânsa. Şi încep cu toţii să îmbuce şi să vorbească.

Că una, că alta...

— Că, da de ce te-ai aşezat tocmai dumneata acolo? Iaca, poftim scaunul meu!

— Ba, las' că stau minunat de bine!

Iar femeia :

— Apoi, aşa-i dumnealui! Când i-a zice cinevà că-i „alb", dumnealui îndată îi răspunde că-i „negru"!

— Se înţelege,—sare omul; se înţelege că aşà-i. Când tu zici să'ngrop banii la piciorul patului, eu zic că-i mai bine la rădăcina nucului...

Şi prinse apoi să râdă cu hohot.

Femeia atât a aşteptat.

— Aşà? Apoi dacă ţi-i vorbà de-aşà, să stăm strâmb şi să judecăm drept. Să spună dumnealor, că poate or şti mai bine decât mine. Eu zic să îngroape banii la un loc însemnat, şi nu vrea dumnealui; nu vrea, să-l pici cu lumânarea. Îmi face în ciudă şi nu vrea! Spuneţi dumneavoastră, dacă am ori nu dreptate!

Iar unul din cei cari o ascultau cu băgare de samă, îi răspunse:

— Ai dreptate!

Atunci se sculă în picioare gospodarul, şi ridicând căpăţina cea de cal, îşi întrebă nevasta:

— Spune tu,—Cutare,—de când stă căpăţina asta în stoborul gardului nostru?

— De patru ani,—răspunse femeia.

— Şi s'a legat cinevà de dânsa? Dar dumneavoastră, oameni buni, cunoaşteţi căpăţina asta? Dumneata,—Cutare,—o cunoşti? Răspunde-mi!

Şi omul întrebat îşi aduse numaidecât aminte c'a isbit-o cu piciorul, cât colo, în livadă.

Şi altul iar, şi toţi câţi se'mpiedecaseră la cosit de dânsa, o cunoscură :

— Asta-i căpăţina de cal pe care am întâlnit-o eu... şi eu..... şi eu.

— Ba nu!—strigă omul. Asta nu-i căpăţina care stă de patru ani în gardul meu, în drumul tuturora, şi nu-i nici căpăţina pe care dumneavoastră cu toţii aţi isbit-o cu piciorul. Asta-i lada'n care-mi păstrez eu comoara ! Aici îmi stau paralele mele de patru ani de zile!

Şi destupând-o, au curs pe masă o mulţime de galbeni frumoşi.

Şi-a avut, aşà, omul dreptate, şi femeia n'a avut.

Şi toţi au zis că aşà este cu dreptul ! (1).

Acum, pe temeiul mărturiilor, să vedem prilejurile când se îngropau comorile, cari, pentru oameni de rând, închipuesc numai grămezi mari ori mici de bani.

Puţine au fost acele aşezate acolo de omul pe care nu le puteà ţine în casa lui, de frica cheltuelii, ori în aşteptarea unei folosinţe de mai târziu, cum ar fi comândarea trecerii la vieaţa de veci. Prin Bucovina se povesteşte despre un împărat, un vodă, care „a strâns comorile acelea şi le-a ascuns acolo, nu pentru lăcomia oamenilor, ci să aibă cu ce plăti *vămile* sau *punţile în lumea cealaltă*" (2).

Mai deasă a fost însă grija ca acele agoniseli să nu încapă cu sila în mână străină.

„De frica *Turcilor*, — scrie un muscelean, — Românii fugiau de-şi făceau case pe dealuri şi prin păduri. Porumbul îl puneau în gropi, şi ca să nu se recunoască, puneau deasupra pământ cu iarbă. Banii îi pitiau în căldări şi în borcane, şi-i băgau în pământ. Când fierbe cocleala pe ei, *joacă comorile*" (3).

Credinţile acestea le aflăm pretutindeni însă; alături de Turci, se pot numărà *Muscalii*, chiar pentru părţi din Transilvania (4), şi *Tătarii*, pentru întreaga Moldovă.

Multe comori au rămas de pe urma *hoţilor*, cum de altfel, am mai pomenit,—„de pe vremurile când erau *haiduci* şi hoţi de codru, de-şi băgau banii în pământ prin păduri ori prin peş-

(1) Culegere din Oltenia şi împărt. de d-l P. Danilescu, înv. în com. Panaghia.

(2) Marian, *Tradiţii poporane române*, Bucureşti 1895, pp. 86—7.

(3) C. Rădulescu-Codin, *Legende, tradiţii şi amintiri istorice*, Bucureşti 1910, p. 89.

(4) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251.

teri, şi dacă se întâmplă să se prăpădească, rămâneau acolo" (1).

In această privinţă, iată o povestire bucovineană:

„Pe timpul lui Vasile, Voievodul Moldovei, se află aproape de oraşul Siret o pădure deasă ca sâtă, ticsită de stejari şi fagi umbroşi, înalţi şi scorţoroşi, şi de o *bătrâneaţă* însemnată.

Adesea se auzià de acolo chiar în ziua mare urletul lupilor şi mornăitul urşilor. In pădurea aceea, într'o văgăună, sub o stâncă straşnică de mare, erà ascunsul unei cete de hoţi, — doisprezece la număr,— cu un căpitan *stravân* ca smeul şi înalt ca bradul, cunoscut în toată ţara, groaza bogătaşilor şi a neguţitorilor, dar milostivnicul vădanelor, orfanilor şi al săracilor. Cu toate că nu lăsà nici când săracii pe cari-i întâlnià cu mâna goală, totuş omorîse mulţi oameni, cari nu se dau prădaţi. Dar şi casa erà după un astfel de omor pradă focului. Nimeni nu se aflà să poată face acestor tâlhării groaznice un capăt.

Odinioară prădară hoţii şi o biserică. Nu mult după aceea se îmbolnăvì conducătorul hoţilor greu. Zăcând el aşà singur pe patul morţii în vizuina sa, văzù de odată o parà mare în al cărei mijloc se arătă chipul patronului bisericii prădate.

Criminit de spaimă, auzià ca în vis:

— Cu dureri sfâşietoare vei finì în curând viaţa ta cea păcătoasă, dacă nu te vei întoarce de pe drumul cel spinos, şi nu te vei lepădà de meşteşugul ist uricios şi blăstămat de Dumnezeu; iar lucrurile prădate din locaşul dumnezeesc, să le duci îndărăpt!

După aceste cuvinte nu mai ştiù hoţul hoţilor ce se mai făcù cu dânsul; el leşină, şi de-abià după două zile se trezì în mijlocul tovarăşilor, cari-l deplânseră, ţinându-l mort. El le povestì despre vedenie şi amenințare, le spuse că se vor şterge de pe faţa pământului, cum nu vor ascultà ei acele cuvinte sfinte, şi după ce luă dela fiecare jurământul că se va lepădà de hoţie, se împărţiră după însănătoşarea *baciului* (2) cu odoarele şi banii prădaţi.

Căpitanul dădù fiecărui partea sa, le amintì înainte de despărţire mai odată despre făgăduinţa lor, şi după ce dorì fiecărui o cale bună şi noroc, gândì unde să-şi ascundă el partea sa, trei-

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251.

(2) Se zice, prin urmare, *baciu de hoţi*, căpetenie de hoţi.

sprezece poloboace ticsite cu galbeni. Intr'o pivniță, pe coasta dealului, în fața orașului Siret voià să-și cufunde averea. El își aduse patru zidari, le făgăduì mulți bani, dacă vor zidì în timpul nopții o pivniță. Pivnița erà gata, dar în zadar se opintià să bage toate buțile cu galbeni: numai douăsprezece aveau loc. De aceea îngropase al treisprezecelea poloboc înaintea pivniții. După toată munca le dădù zidarilor voie să-și iee din buțile puse în pivniță atâția bani cât vor puteà duce. Dar vai! *baciul* încuià pivnița și într'însa, pe sărmanii zidari. Acuma de-abià erà el sigur că nu va ști nimeni de comoara ascunsă. Cu un săculeț de galbeni se suì pe o trăsură, cârnind spre un oraș învecinat, unde aveà să se precestuiască. Aproape de orașul amintit, pe când treceà el prin pădure, gândià căpitanul hoților cum să omoare și viziteul, tovarășul său cel din urmă. Cu un cuțit ascuțit, îl străpunse pe neștiute în spate, Viziteul căzù mort între cai, aceștia se speriară, răsturnară trăsura, și aninat de un protap, fu nevrednicul hoț *tăriat* de moarte. Așà finì el vieața sa cea păcătoasă. Comoara ascunsă încă n'a ridicat-o nimeni, măcar că *pivnița se deschide totdeauna de Paști* pe timpul Invierii Mântuitorului nostru" (1).

Printre prilejuri, să nu se uite *răsmirițele*, — *vrăjbile*, — când lumea trebue să se pună la adăpost în grabă:

Un „föster", — forestier, — când cu „vrajba", „într'o seară, când tocmai erà vorba să-și vadă de drum... cu nevasta săpau cevà sub un păr... Își îngroapă galbenii și auriturile". Unei fete din casă îi spune: „Malvino, tu rămâi aici, că ție n'are să ți se întâmple nimic. Aici sunt cheile dela case; poartă de grijă și când s'or mai potolì vremurile, ne întoarcem și ne-om îngriji și de tine. Bani și *aurìturi*, n'a rămas nimic. Le-am luat noi" (2).

Turcii, despre a căror bogăție poporul nostru încă își mai amintește, ne-au lăsat, la isgonirea lor din părțile noastre, numeroase comori (3). Prin Dobrogea mi s'a povestit cum că cutare gospodar s'a îmbogățit, numai fiind că a dat pe din două cazanul de bani de care l-a aflat în ogorul său, după arătările cutărui

(1) *Șezătoarea*, V, pp. 76–9.
(2) Ciura, *op. cit.*, pp. 25–36, bucata: *Comoara*.
(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

Turc, care, călăuzit de arătările tatălui său, bejănărit după 1877, a venit să sape o uitată moştenire părintească.

O astfel de comoară se află pe muntele Ţeţin de lângă Cernăuţi. „În Ţeţin sunt *Draci.* Oarecând au fost pe aici Turcii şi au făcut cetate acolo şi umblau toată ţara. Veniau împăraţi cu bătălie împotriva lor, de împuşcau pe feresti, dar nu-i puteau biruì. Pe urmă nu au avut ce face şi-au trebuit să se ducă. Da banii, cât prădaseră din ţară, au rămas, cu poloboacele cu tot, acolo; şi pentru că n'au putut să-i iea cu dânşii, i-au blăstămat să fie ai Dracului până s'or întoarce ei. Dară ei nu s'au înturnat mai mult, şi acù au rămas *Dracii* stăpâni acolo şi-i numără"(1).

Dar cele mai multe comori ne sunt rămase dela acei soiu de oameni care a trăit înaintea noastră, adică dela *Urieşi* sau *Jidovi*, cari şi-au luat tălpăşiţa de prin părţile noastre îndată ce fata de Jidov a venit acasă dela câmp cu o sumă de-alde noi, în poală (2).

Cu privire la comorile Jidovilor, iată câtevà povestiri:

Întâia este culeasă din târgul Ştefăneşti, jud. Botoşani:

„În vremea veche erà pe ici, prin împrejurimile târgului, o naţie de oameni urîţi şi mari de mama focului. Iştia erau *Urieşii.* Aşà erau de mari oamenii iştia, că unul din ei, dacă puneà un picior pe malul Prutului, ajungeà cu celălalt tocmai la Nistru.

Urieşii aveau averi nenumărate, bănet mult,—*fièrăt* de bani,—să nu-l poţi duce în zece care. Iar atunci când murià vreunul aveau obiceiu să îngroape cu el, şi toate averile lui.

Au trăit ei şi au necăjit lumea prin locurile acestea multă vreme, până a vrut Dumnezeu că într'o zi,—nu ştie nimeni cum,—a dat între Urieşi o boală,—buba cea neagră,—şi curând-curând, s'au stins aproape toţi din vieaţă. Puţini cari au rămas, au îngropat pe morţi chiar în poiană, unde sălăşluiseră, iar ei au plecat.

Unde s'or fi dus, nu se ştie. Şi uite, vezi? Movilele cele din câmpul Burcilor sunt mormintele Urieşilor.

La zile mari, când se revarsă zorile, dacă cinevà s'ar uità cu luare aminte spre Burci, ar vedeà într'acolo *arzând focuri* mari şi multe. Şi *focurile arată chiar locurile unde sunt îngropate comorile Urieşilor.*

Da ferit-a Sfântul să poţi pune mâna pe comorile istea! Te-ai

(1) Voronca, *op. cit.*, pp. 479–80.

(2) Cf. T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, Bucureşti 1913, pp. 157 şi urm.

alege cu vreo poceală, dar cu ispravă nu. Câţi nu s'au încercaţ cu lucrul ăsta, fel şi chip. Zadarnică le-a fost însă truda. Că se duceau oamenii, făceau săpături în locurile unde zăriau focurile şi ajungeau chiar de loviau cu hârleţul de *ceaunul* care sună dedesubt. Dar nu puteau să-l scoată nicidecum. De ce săpau, de aceea ceaunul se lăsà tot mai jos, şi nici odată nu puteau să-l dea afară.

Un sătean din Ştefăneşti, anume Macută, a văzut şi el într'o noapte arzând *comoara.*

S'a întovărăşit cu alţii şi s'a dus să facă săpături şi s'o desgroape. Au săpat ei până la miezul nopţii, fără a scoate lucrul la capăt. Atunci, odată, ce-au văzut, să vă ferească Dumnezeu. Venià în spre ei despre Başău *o namilă de om lungă, lungă, de nu-i mai aflai măsura.*

Acela, se vede, erà vr'un *Urieş; venià să-şi apere comoara.*

Atât le-a trebuit oamenilor. Cum l-au văzut, au părăsit lucrul şi au rupt-o de fugă spre târg. Iar în urmă-le au auzit un sgomot straşnic, adus de năruitura gropii, şi au mai auzit un huruit şi un sunet de bani. Nu s'au mai uitat însă înapoi, că li erà teamă oamenilor, să nu rămâie neoameni.

Urieşii ceia pociseră şi împietriseră multă lume care le cercetase comoara" (1).

Unii spun că şi comoara de pe Ţeţin e lăsată de Uriaşi, pe locul unei cetăţi, cum au mai avut la Roşa şi Stânca, toate localităţi în Bucovina. În comoara dela Ţeţin stăpâneşte *Necuratul,* pe care, un osândit la spânzurătoare şi svârlit acolo, l-a văzut căutându-i nevasta în cap (2).

O altă povestire o aflăm în jud. Muscel. E vorba aici de *Jidovi:*

„Jidovii ăştia, înainte de a se stinge de pe pământ, au făcut săpături, şi mai cu samă pe la răspântii, *au îngropat cule de bani,* că aveau de unde.

Aşà de pildă... piatra cea mare de lângă troiţa din Ţigăneşti tot de Jidovi e făcută acolo şi sub ea au pus ei o culă de bani.

D'aia, în multe rânduri, şi mai înainte vreme, şi mai încoà, au stat oamenii la pândă, nopţi întregi, să vază: *joacă ori nu*

(1) C. R.-Codin, *Legende,* ş. a., pp. 29–30.
(2) Voronca, *op. cit.,* p. 480.

joacă comoara acolo, și în ce parte joacă. Le sfârâià inima bieților oameni să scoată bani. Dar puteau să facă vreo ispravă? De loc!

Cum se duceau, venià la ei noaptea *o arătare de om cu fes roș în cap;* aveà în mână un săculeț de bani. Se strâmbà la om, îi arătà *săculețele,* fără să i-l dea, îi da cu „sic" și-i ziceà:

— Fugi mă, că banii nu sunt ai tăi!

— Păi ai cui sunt?

— Sunt ai lui „Ion"!—răspundeà ăl cu fesul roș și pierià p'aci'n colo, fără să spuie cine e ăla Ion" (1).

Ori dela cine vor fi rămas, comorile sunt de două feluri: *comori bune,*—bani buni,—și *comori rele,*—bani răi. Unele au fost lăsate spre norocul cui se va întâmplà să le afle, iar altele sunt *legate, blăstămate, vrăjite,* ca nimănui să nu priească. Erau unii „de aveau bani și n'aveau cui să-i lase, ori nu vreau ei să-i lase nimănui moștenire, și mai bine ziceau ca să-i găsească al cui va fi norocul; și îi îngropau în pământ în câte o grădină, de făceau groapă, și băgau banii, și apoi, deasupra, sămănau câte un pomișor; ori îi îngropau lângă câte un pom mare, la rădăcina lui, ori îi băgau în câte o scorbură, ori îi ascundeau în altă parte, după cum credeau" (2).

Comorile rele, închinate *Răilor,*—cele *vrăjite, afurisite* sau *legate,*—„le-au pus oamenii răi, oamenii sgârciți, de erau siliți de vremuri să se despărțească de bănișorii lor. Și când îi îngropau, îi îngropau cu gândul de a-i scoate iar; de aia îi afurisiau, că oricine îi va găsì și-i va scoate înaintea lor, să-i fie și să pață așà și așà. Și apoi ei se întâmplà de muriau și banii rămâneau jurați în pământ.

Alții iar, când vedeau că li se apropie sfârșitul, și aveau bani, și de răutate, nu vreau să-i lase nimănui, mai bine îi îngropau în pământ și-i afurisau: de găsit să se găsească, dar numai după atâta și atâta vreme să se poate scoate. Și cine va vedeà comoara mai întâiu, ori cine se va atinge mai întâiu de ea, iar să-i fie și să pață așà și așà!" (3).

Aceste credințe, legate totdeauna de zadarnicele scormoniri ale

(1) R.-Codin, *Legende,* ș. a., pp. 29–30.—Cf. și o povestire ce vom da-o mai încolo după *Ion Creangă,* VII, pp. 262–6.

(2) Marian, *Sărbătorile,* I, p. 250.

(3) *Ibidem,* p. 252.

pământului ce ascunde comorile, sunt de altfel îndeobşte cunoscute.

Vasul în care se puneà banii nu puteà fi de lemn, decât numai rare ori: ceaunul de schijă sau tuciul, ulciorul sau oala de pământ ars, dar mai ales vasul sau „*căldarea*“ de aramă,—cu neapărata toartă,—erau cele mai bune pentru păstrat banii, la cutare loc, lesne de ţinut minte, sau în preajma unui semn,—un *bour*. Pentru „averi“, ale „prea bogaţilor şi prea măriţilor împăraţi“, trebuiau beciuri mari, taiņţe adânci, unde să se întocmească şi să se păstreze; uşile erau de fier şi lacătele nu se mai puteau descuià acolo decât cu cea mai mare greutate, cum vom vedeà.

CAPITOLUL II.

Legământul.

Din cele de până aici se vede că mai întotdeauna, omul își îngroapă comoara cu mânie și cu o dorință ca tot el să aibă parte de dânsa la o vreme prielnică, iar când aceasta n'o mai poate dorì, din pricina unei vrâste înaintate, răutatea sufletului său îl face să dorească mult ca agonisita lui să nu intre nici odată pe mânile nimănui, ci pe vecii vecilor să rămână neștiută și neclintită în pământ.

Cinevà de pază n'ar stricà, și acela îl vom vedeà că este. Prin urmare acelui spirit i se lasă comoara în samă, și această lăsare am puteà-o numì legământ, ursire, blestem, vrajă, închinare sau altfel; comoara închinată nu se mai poate aflà nici odată, sau dacă se află, nu se poate scoate din pământ. Cel ce ar încercà s'o scoată, este supus feluritelor primejdii. Dacă totuș, legământul este făcut ca cinevà s'o descopere „odată și odată", se pune o anumită condițiune, pe care săpătorul, mulțămită mai întotdeauna norocului său, o îndeplinește. Iată câtevà mărturii:

Una din Oltenia:

„Unii bani nu sunt curați, adică sunt blestemati ori *juraţi,* ca oricine îi va scoate, cu ei să nu poată face nici o ispravă. Așà i-a sorocit pe ei acei ce i-au îngropat: i-au dăruit *Necuratului* din necaz și inimă rea. Oamenii cari caută și-i sapă, de multe ori rămân tâmpiți și betegi,—*șoimăniți,*—din pricina spiritelor cari păzesc comorile și aprind focul pe ele" (1).

A doua, din Transilvania:

„Și când îngropà comoara, dacă nu o lăsà, la noroc, să o găsească cui i-o fi dat, atunci *o ursià.* Comoara se ursià așà că ziceà să o găsească după atâți și atâți ani, să o găsească cutare

(1) *Ghiluşul,* I, no. 11—12, p. 18.

sau cutare, să fie băiat ori fată, să fie om mare ori bătrân, or să fie neam, că mai ales se ursià să se găsească din neamuri. Şi aşà o ursià, adică îi spunea că atunci *să joace*, când va fi ori o rudă, ori un nepot, ori cine vrea să o găsească" (1).

Din legăminte, pomenim următoarele, pe cari le-am întâlnit în povestiri şi credinţi:

Să n'aibă nimeni parte de-o comoară, dacă nu va face cu o parte din bani milostenii: să dea *sărindare* pe la biserici şi mânăstiri, să facă o *fântână* lângă un drum, să cumpere nişte *vaci* pentru case nevoiaşe cu mulţi copii, să facă *case* pentru femei văduve, să cumpere pământ pentru copii orfani (2) şi alte binefaceri de soiul acesta; numai astfel urmând, ceilalţi bani îi vor aduce sporul îi gospodăria lui, şi-i vor pregăti fericirile de pe lumea cealaltă, căci «*dar din dar se face raiu*».

De comoară să n'aibă parte decât cel ce-a îngropat-o. Dacă hotărăşte ziua sau prilejul când se va duce s'o desgroape, nu va puteà face aceasta mai înainte, căci *Nichiduţă* nu-l va lăsà (3)

Astfel comoara din muntele Teţin de lângă Cernăuţi, care cuprinde toată averea *Împăratului Constantin*, bine pecetluită, nui poate fi deschisă de nimeni, căci atunci când acest împărat a pus deasupra pivniţii acea mare lespede de piatră pe care şi-a scris numele, a hotărît că nimeni să nu poată umblà acolo, până nu va venì el singur (4).

Să n'aibă parte de comoară decât cel ce va intrà în tainiţa unde a fost încuiată, în ziua când uşile se vor deschide singure, cum de pildă, este ziua de Paşti.

Iată ce ne spune o povestire despre comoara din piscul Orlea, din munţii din vecinătatea Haţegului:

„Se zice că în interiorul piscului Orlea se află un palat ruinat care-i plin de toate avuţiile şi scumpetele lumii. Palatul întreg de aur, acoperit cu diamante, uşile, mesele, scaunile, podelile de argint, iar în palat, pe tronuri strălucitoare ca soarele, şed împăraţi, cu coroanele pe cap, răzemaţi pe toiege. In colo, prin palat, vrafuri de galbeni de-ţi ieau ochii. Porţile acestui palat, spune

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, pp. 150–1.
(2) *Şezătoarea*, V, p. 108.
(3) *Ion Creangă*, IV, p. 240.
(4) Voronca, *op. cit.*, p. 709.

tradițiunea, sunt jos, în undele râului ce curge pe sub pisc. Ele însă nu se deschid decât odată în an și anume când dă întâiu în toacă, în ziua de Paști; atunci se dă apa în lături, se deschid porțile, și stau deschise cât ține serviciul divin în dimineața de Paști.

Cine va pândì aceste momente, poate să intre în palat și să-și ieà avuție cât voește. Dacă însă ar apucà să se închidă porțile înainte de a ieși el, atunci trebue să stea închis până la anul.

Când eram în școală în Hațeg,—scrie culegătorul acestei povestiri,—erà un locuitor în oraș, cam într'o ureche de altfel, despre care se ziceà că a pățit-o de a șezut un an închis în palat. Cu toate acestea, sărmanul erà sărac, lipit pământului. Se vede că nu putuse luà nimic din avuțiile fermecate ale palatului" (1).

Să n'aibă parte de comoară decât cel ce va descuià lăcătele lăzilor cu bani sau ale ușilor de la tainiță, cu iarba fiarelor.

Iată și aici o povestire :

„Pe valea Moldovei, în jud. Neamț, într'un sat, un gospodar s'apucase să-și facă un beciu în pământ, pentru ținut zarzavaturi. Cum sapă omul, numai ce dă de o ușă de fier foarte groasă, încuiată c'o lăcată cât o oală de praznic de mare. Curios de-a aflà omul unde duce acea ușă, dă s'o spargă ori s'o descuie, dar toate silințele-i fură zadarnice. Văzând că nu poate reușì de-a intrà pe ușă, face o bortă pe alăturea de ușă, într'un perete de piatră foarte gros, și greu tare de stricat.

După o muncă neobosită, omul reușește a sparge peretele și a privì în groapă spre care duceà ușa, dar ce să vadă! Înăuntru erà o casă foarte spațioasă, luminată de *patru stâlpi ce luminau ca ziua*, în cari erau o mulțime de coșărci cu fel de fel de bani. O bogăție ne mai pomenită zăceà sub casa omului nostru.

Bolta aceasta erà păzită de o *umbră* ce stăteà în dreptul mesei, pe care erà așezată o carte deschisă și două șfeșnice cu lumânări aprinse.

Când omul voià să se ducă încotrovà, umbra se luà după el și-i arătà cu mâna masa. Omul, nefiind prost din fire, și-a închipuit că în carte trebue să fie scrise condițiile cu cari s'ar puteà ridicà banii din subterană. Și așà și erà. Se duce omul după

(1) *Revista critica-literară*, I, p. 459.

cărturari iscusiți și nici unul n'a putut deslegà ce erà scris, decât o moașă din Bacău. Și care erà prima condiție? Că nimene să nu îndrăsnească a luà vreo monedă din acea uriașă comoară, căci e vai și amar de el. Cine vrea să aibă comoara, pe lângă alte condiții de *milostenii*, trebuià să descuie lăcate dela ușă cu *iarba fierului* adusă'n potirul dela biserică.

Multă lume a umblat după procletul de iarba fierului, dar pace! Iarba fierului nu s'a găsit și comoara zace tot acolo unde e" (1).

Prin unele părți însă mijlocul de a aflà iarba fiarelor se cunoaște (2).

Une ori cei ce-și îngroapă comorile pun legăminte cari trec peste margenile glumii. Astfel unul hotărăște că acel ce va mâncà spurcatul de deasupra comorii, își va luà comoara în stăpânire (3).

Alte ori comoara este blăstămată să nu fie găsită și luată decât cu moarte de om, după cum, poate, s'au și adunat acei bani. „Omul îngenunche lângă groapă și zice:

— Cum i-am luat, așà să-i iea de aici cel cei-o găsì!

Și atunci, Dracul se apropie de cel ce-și îngroapă banii și aude ce spune (4).

Spurcatul, știind pe ce-i jurată comoara, iesă înaintea comorii și cere ce are de cerut. „Unele comori sunt jurate pe câte un suflet, și nu le poate scoate până nu-i dă un suflet: ori îi dă o lighioană,—o găină, un câne, un purcel cevà,—ori îi dă un om, dacă cere suflet de om, când îi dă peste groapa de unde vrea să scoată comoara, și zice că al lui să fie. Câte unul își dăruește din copiii lui, dacă cere suflet de om, numai ca să o poate scoate, că zice că „dacă va murì, l-oiu îngropà eu!" Da nu moare totdeauna ăl dăruit, că uneori nebunește, ori se pocește, de ajunge de chin, ajunge neom. Și numai după ce-i dă *Răului* ce a cerut, numai atunci o poate scoate, și o poate numai noaptea, că zice că-i iea norocul" (5).

Cel ce sapă peste legământ comoara și pune stăpânire pe bani, nu are nici un folos de dânșii; unul ca acela, nu numai că nu

---

(1) *Șezătoarea*, I, pp. 286—7.
(2) Cf. T. Pamfile, *Jocuri de copii*, București 1906; vezi și mai departe.
(3) *Șezătoarea*, I, p. 285.
(4) *Ibidem*, V, p. 107.
(5) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 253.

va aveà nici un spor, dar îi va merge mai rău ca înainte: „lucrul Dracului se face lup în gospodăria aceluia şi mânâncă tot ce află primprejur (1).

Prin jud. Suceava se povesteşte că un astfel de om, neputând pune mâna pe bani, s'a rugat de umbra vrăjitoare, ca să-l împrumute cu cevà. Umbra i-a dat, şi omul a socotit că va puteà-o înşelà, ne mai ducându-i împrumutul înapoi. N'a trecut însă mult după aceasta, şi omul s'a îmbolnăvit; pe când zăceà, i s'a spus în vis să ducă banii luaţi cu împrumut înapoi, dacă vrea să se facă sănătos. Şi astfel, urmând, omul s'a însănătoşat (2).

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(2) *Şezătoarea*, I, p. 287.

= C 20 152246 =

CAPITOLUL III.

Ştima banilor.

Prin *Ştima, Schima, Scima* (1) *banilor* sau *comorilor,* sau *Duhul banilor* sau *comorilor,* se înţelege fiinţa nevăzută care are în stăpânire comoara de bani sau de lucruri scumpe, îngropată sau întăiniţită în pământ. Această stăpânire o are prin legământ dela cel ce-a dat fiinţă comorii.

După credinţile populare, *Ştima banilor* are mai multe feluri de înfăţişări.

Ştima comorilor bune sau curate este un *om* sau o *femeie cu îmbrăcămintea albă.* Dacă-i bărbat, are *barba albă;* dacă-i femeie, are *cosiţele albe* (2).

După alte spuse, Ştima comorilor curate ar fi *Îngerul* sau *Cel alb* (3), *Omul cel alb,* cum se numeşte prin unele părţi din Transilvania, şi după care, asemenea comori se cunosc: „Şi când vezi că joacă comoara, să-ţi fie ochii într'acolo, ca să nu o pierzi, că *flacăra se înalţă până de trei ori;* şi dacă te duci să pui semn, *joacă* până te apropii de ea; şi dacă ţi-e dat dela Dumnezeu, şi dacă e comoara bună şi ai pus semn unde o ai văzut că joacă, atunci o poţi scoate oricând, că *comoara bună o păzeşte Îngerul.* Şi când o vezi că joacă, el ţi se arată în haine albe, de se zice că se arată *Omul ăl alb;* şi te chiamă şi-ţi arată unde e; şi dacă nu vrei să te duci, vine el la tine şi-ţi cere un semn şi pune în locul unde e comoara" (4).

Alte ori, nehotărîndu-se Ştima, se zice că este o *umbră,* după cum am văzut-o în unele din şirele de mai sus, încunjurată de

(1) Marian, *Sărbătorile,* III, p. 247. — Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 241: Comorile sunt păzite de nişte *Porcoaie* numite *Stăfii.*

(2) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) Împărt. de d-l P. Ugliş, Ardeal.

(4) Marian, *Sărbătorile,* III, p. 251.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "CAROL I" BUCUREŞTI

sfesnică (1). Ea pare a fi însăș ceea ce-a îngropat comoara (2), omul care își dă din comoară, cum ar da din banii săi, tuturor celor ce cer în ziua când se deschide beciul cu bogățiile (3).

Smeul, care după multe credinți păzește comoara, vra să spună puterea pe care un astfel de păzitor trebue s'o aibă, spre a se împotrivi celor ce-or căutà să-i nesocotească slujba ce-o are. Ca și umbra, el face cu banii încredințați lui, aceea ce voește.

„Unui om din Meregyo îi promiseseră *Smeii* comori mari, dacă va veni la ei cu un tovarăș priincios.

Unul merse cu *femeia* sa. Când se apropie de locul destinat, eră omul trudit, și adormì pe poalele femeii sale. Atunci veniră *Smeii*, și-i plăcură femeii atât de mult, încât ea le făcù semn ca să se apropie și să taie capul bărbatului, pentru ca să se poată apoi *tâlnì* cu ea. Dar Smeii treziră pe bărbat, îi descoperiră cele întâmplate și-l respinseră cu cuvintele, că să aducă o ființă mai priincioasă decât femeia sa. Omul merse acasă și aduse curând după aceea *cânele* său. Smeii îl atacară acum în șagă, dar cânele îl apără cu curaj; ei își împlinirà apoi promisiunea și-i deteră omului comorile" (4).

---

(1) *Șezătoarea*, I, 286.

(2) *Ion Creangă*, VII, p. 262. – C. Rădulescu-Codin, *Legende*, ș. a., pp. 29–30.

(3) Cred. Rom. din com. Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(4) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 249.

Povestirea e culeasă de Schmidt din Transilvania. O întâlnim însă, cuprinsă în altă povestire și prin județele de miazănoapte ale Moldovei.

Un boier, căutând să înfrângă cerbicia unui țăran, care se folosià de sfaturile părintelui său bătrân, îi zise:

– „Mâni să vii la poruncă cu un prieten și doi neprieteni.

– Bine!

Se duse iar la tată-său:

– Ce să fac, tată! Uite ce mi-a zis boierul!

– Măi, du-te cu *femeia*, *mâța* și *cânele!*

Ista se duce.

– Măi, trage un ciomag în motan! – zice boierul.

El îi rade un *dârjău*, de, cât ăi scăpără, bietul motan erà tocmai pe șură.

– Chiamă-l înapoi:

– Pis, pis!..

Motanul nici nu se gândește să vie.

– Măi, dă și în câne un ceatlău.

Șterge iute și cânelui un *felezău*.

– Cheamă-l înapoi!

Mai des, după acestea, întâlnim *Ştima* sub felurite înfăţişări: de om (1), *vulpe*, *lup*,—când, să nu-i zici că-i vulpe ori lup, şi care nu se poate apropia de cel ce sapă comoara mai mult de cât trei paşi (2),—de *câne*, *mâţă*, *cocoş*, *Neamţ*, *frunză*,—pe care nici n'o bagi de samă că sboară (3),—de *capră* (4) şi tot soiul de *Iesme* cari caută să înspăimânte pe cel ce vrea să le fure comoara lăsată în păstrarea lor (5).

Diavolul însă,—cheme-se Nichiduţă sau ori cum, este cel ce mai întotdeauna, fie singur, fie că stă pe scaun cu cei „12 miniştri", cum se'ntâmplă în lăcătuita comoară lăsată de-un paşă în muntele Ţeţin,— stăpâneşte comorile rele, pentru care cuvânt este botezat chiar cu numele de *Cel-de-pe-comoară* (6),—„Drăcuşor mic, negru ca ceaunul,cu fes roş în cap, cu ochii ca focul şi cu nişte *cânci* la mână, ca dinţii pieptenilor de cânepă", ceeace este tot una cu „Dracul-gol", adică, „curat Dracul".

El vine la comoară în clipa când omul ce-o îngroapă ori o încuie, face legământul (7) şi rămâne stăpân atâta cât trebue, sau atâta cât poate, îngâduindu-şi câte odată să facă şi câte o în-

---

— Nea Tărcuş, nea Labaş, nea... nea, cuţu, nea...a!

Câne le vine mişcând coada şi se gudură pe lângă stăpânu-său.

— Măi, mai dă şi femeii două palme.

Cum a atins-o,—cu muierea ţi-ai pus în cârd,—unde a început ea a răcni şi a zice:

— Ptiu! luà-te-ar Dracul...."

Şi-l spune pe bărbat boierului, că are pe tată-său ascuns în pivniţă. (Impărt. de d-l M. Barbu, Grămeşti, jud. Dorohoiu).

In legătură cu *Strigoii*, a se vedeà această povestire în T. Pamfile, *Mitologie românească*, I, pp. 154—5.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 480: bătrân care trage din ciubuc.

(2) *Şezătoarea*, V, p. 109.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 244.

(4) Ion Creangă, *Opere complete*, glosar: *Arătare* ce apără comoara; Creangă îi zice şi *Chima*, într'un loc din „Harap-alb".

(5) Spus de N. Şutoianu, com. Câineni, jud. Vâlcea. — *Convorbiri literare*, XX, pp. 809—10.—V. A. Ureche, cercând locul de înmormântare al lui Miron Costin Cronicarul, în Bărboşi, a auzit pe-un ţăran arătându-i „lângă iaz, unde sunt şi acù multe şipote, un beciu, din care, dacă vrei să te bagi înlăuntru, iesă un *buhaiu alb* şi te omoară, că *păzeşte comorile* boierului celui tăiat..."

(6) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(7) *Şezătoarea*, V, p. 108.

lesnire muritorilor, cum deadreptul o face și în alte împrejurări. In această privință iată o povestire care se aude în Bucovina:

La comoara din muntele Țetin, de lângă Cernăuți, de mult, era acolo o gaură ca de fântână, unde alții au vârît pe-un pușcăriaș ca să vadă ce poate fi înăuntru. Pușcăriașul a găsit acolo pe un bătrân ce trăgeà din ciubuc, care l-a întrebat dacă a venit cu voie ori fără voie. Auzind c'a venit fără voie, i-a dat o cușmă de galbeni, îndemnându-l să spună celor ce l-au trimis, să-l lase în pace, că de nu, va face să fie târgul înnecat.

Altul, care a intrat de bună voie, a fost îndată prefăcut în bucăți (1).

Alții, tot despre această comoară, povestesc următoarele:

„Zice că erau trei frați săraci, și au pornit prin pădure. Unul din ei a zis ca să jupească un copac să facă funie și să-și deie drumul acolo, să vadă cé-i.

Aù intrat doi și cel mai mare a rămas afară.

Necuratul sta la masă. I-a întrebat ce vreau?

Cel mijlociu cerù un sac de cărbuni. Și-i dădù. Cel mic, un sac de galbeni. Iar îi dădù.

Au scuturat de funie și fratele lor i-a scos.

A mers și acesta și a cerut trei saci de galbeni. Diavolul s'a mâniat foc c'a cerut trei, fără soț și l-a pus la lucrat fierul, un an; a zis că de ce n'a cerut ca cel mic..... După un an, când a ieșit cel mare, nu mai aveà piele pe trup; toată i-a fost ars de foc; numai ciolanele i-au fost rămas" (2).

Și în sfârșit, altă povestire tot despre această comoară:

„Un om din Ciucur zice că-și omorîse femeia, și în loc să-l spânzure, i-a dat drumul acolo. Dracii din lăuntru l-au întrebat ce caută între ei; nu se teme?

— Faceți cu mine ce-ți vrea, că eu tot am să mor, că mi-am omorît femeia!

— Te știu, — zice unul, — doară eu te-am *iudit* trei ani ca s'o omori!

Și pentru ca să aibă semn că a fost acolo, i-au dat o pereche de pistoale de diamant ce lumină locul.

Prezesul le-a luat dela el și le-a pus în cuiu, dar Necuraților

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 480.

(2) *Ibidem*, pp. 480—1.

i le-au luat şi au pus nişte copite de cal în loc. Când s'a uitat prezesul, a avut ce vedeà!" (1).

Iată şi o povestire moldovenească:

„Zice povestea că sub nişte dealuri ponorîte, căptuşite cu păduri, erau nişte pivniţi, unde, de multă vreme, de când cei mai bătrâni de azi nu ţin minte, erau zăcăminte de bani. Se spuneau multe pe socoteala banilor celora, că cine cum treceà pe acolo, erà ispitit de hrubele acelea, de dealurile ce purtau în sânul lor atâta bănărit.

Dar dela o vreme tot şi-ar fi luat lumea de o grijă; ar fi zis că cele ce se spun sunt minciuni bâbeşti, dar în tot anul, *la Paşti, banii răspundeau că sunt, prin flacăra albăstrie-vineţie* ce pâcâià în întunericul nopţii Invierii.

Toţi erau ispitiţi, dar nimeni nu îndrăsnià să se atingă, că obiceiul *Celui-cu-coarne* e să-şi pună coada pe tot ce-i lăsat în părăsire. In pivniţile acelea sălăşluiau mulţi Cornoraţi.

Intr'o bună zi, un român treceà pe acolo, şi cum s'a gândit la sărăcia lui şi la bogăţia ce stă degeaba în pivniţile Cornoraţilor, a oftat adânc. Şi cum privià omul nostru spre pivniţi, numai vede că un cap negru,—ce aduceà a cap de om, dacă i-ar fi lipsit corniţele,—iesă la iveală şi-l întreabă:

— Ce oftezi, măi române ?

— Cum să nu oftez, dacă îs sărac lipit pământului şi am o casă de copii ce trag a moarte, de foame!

— Măi, hai cu mine în pivniţă!—zice Cornoratul.

Românul nostru a cam sfeclit-o de-odată, dar pe urmă s'a gândit că i-i tot una: ori o trăi, ori o murì; şi şi-a ţinut cumpătul şi a intrat în întunecimea pivniţilor după Ucigă-l-toaca.

— Ţine cuşma!—îi zice Intunecatul.

Şi i-o umplù cu bani de aur ce străluciau ca soarele, de s'a luminat în beciurile întunecoase şi umede.

— Eu ştiu,—zise Dracul,—că cele ce spui tu sunt adevărate, că am fost aseară pe la tine, şi am văzut cum se băteau copiii pentru o bucată de mămăligă. La altul nu i-aş da nimica, dar ţie îţi dau, că te ştiu că eşti sărac!

Pe urmă, Dracul se făcù nevăzut, iar omul nostru, zăpăcit şi

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 481.

de vedenia Necuratului și de strălucirea aurului, a ieșit din hrubele celea și s'a dus acasă.

S'a sfătuit cu femeia și s'au pus pe gospodărie. In câțivà ani nu-l mai cunoșteai de bogat ce erà. Și pentru că erà cu stare și-a făcut și fini, și cumetri mulți.

Adeseori se puneà în capul mesei la crâșmă și mai trăgeà câte oleacă de chef cu cumetrii, dar de plătit plătià el tot.

Cumetrii nu prea îndrăsniau să-l întrebe de unde are bani, dar într'o zi, când omul nostru erà mai cu chef, l-au întrebat. Și el a spus cum și de unde are el banii.

Oamenii din sat auzind, și-au pus în gând să se ducă și ei la pivniță. Da popa, auzind, i-a sfătuit să nu se ducă, ca să nu pățească cevà. Se gândià însă la altcevà popa.

Oameni l-au ascultat.

Popa nostru a mai strâns și alți popi,—erau cam la douăzeci de toți,—și au pornit cu icoane și în cântări bisericești spre pivnițile stăpânite de Draci.

Cum ajung, iesă Scaraoschi.

— Ce căutați voi, bre?—zice el.

— Bani!—răspund popii.

— Măi, voi luați de pe vii și de pe morți și tot nu vă săturați? Ia stați să vă arăt eu bani!

Și ca din pământ au ieșit multe cornițe la gura pivniții și s'au burzuluit Dracii și au făcut praf din icoane și din popi.

Acum, malurile s'au risipit de ploi și banii s'au scufundat tot mai în inima pământului, dar de atunci, de când cu pățania popilor, nu se mai apropie nimeni să caute bani" (1).

In afară de aceste *întâmplări*, Știma banilor, sub orice înfățișare ar fi, apără comorile cu toate puterile.

„Dracul sau Știma, cum vede că se apropie vreun om de comoara ce o păzește cu scop ca să o degroape, o trage cu căldarea; cu oala sau ulcica, în care e îngropată, în fundul pământului, ca să nu poată da de dânsa; sau prefăcându-se în chipurile arătate mai sus, îl bagă în toate bolile și-l alungă în toate părțile, lovindu-l peste cap, peste gură, etc., astfel că-i trece tot dorul de a săpà.

(1) *Ion Creangă*, VII, pp. 198-200.

Așà se zice că pe o samă de oameni, cari au văzut comori arzând și s'au dus ca să le desgroape, *Necuratul*, duce-s'ar pe pustii, i-a purtat toată noaptea, în toate părțile, iar dimineața, tot în acel loc au ajuns, de unde s'au pornit. Altora le-a luat câte o mână sau câte un picior, astfel că n'au mai putut cu ele nimic lucrà" (1).

„Cel ce află o comoară necurată și voește să o sape, aude un glas care îl întreabă, ca să-i dea *un suflet de om*, că altfel nu i se va da, ci-l va preface în cărbuni sau altcevà. Cei ce nu voesc să asculte de acest glas, ci fără să dea ceeace li se cere, se ating de comori necurate, nu li se arătă, căci îndată li se primejdueşte una sau mai multe *vite* sau lor înșiși li se strâmbă gura sau li se iea o mână sau un picior, sau altă boală grea dă fără veste peste dânșii (2).

Dacă Duhurile comorilor sunt supărate peste măsură, cum ar fi la o surpare a locurilor cu comorile, ele primejduesc nu numai pe cei ce le supără, dar chiar și localitatea întreagă a surpătorilor. Despre comoară din muntele Tețin de lângă Cernăuți se spune că dacă ar luà cinevà piatra de acolo și ar stricà culcușurile Necuraților, aceștia ar sfărmà Cernăuții (3).

In sfârșit, trebue să mai pomenim și următorul lucru : câte odată Duhul păzitor al comorii se aciuază și prin locurile vecine, când acestea îi sunt prielnice; astfel sunt *fântânile*, cari se cunosc după apa lor care este „grea". Dintr'o astfel de fântână, ca să se alunge Duhurile necurate, trebue să se facă în preajma ei sau pe ghizdele semnul crucii (4).

La acestea vom adăugà un alt soiu de Știmă, pentru alt soiu de comori,—acele ale pământului, înghețate acolo dela „începutul începutului",—*Vâlve* și *băi*.

Băile sunt, pentru Ardeal, *minele* ; deci sunt mine sau *băi* de aur, așà de frumos descrise de d-l I. Agârbiceanu în romanul sau *„Arhanghelii"*, cari sunt stăpânite de Vâlve, a căror zugrăvire o dăm, după alt scriitor ardelean, d-l A. Ciura :

«*Vâlva* băii !

Își aduceà aminte de vremea copilăriei, când tatăl său venià

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 244.
(2) *Ibidem*, p. 247.
(3) Voronca, *op. cit.*, p. 480.
(4) *Ion Creangă*, IX, p. 33.

acasă târziu, mirosind a băutură, cu doi-trei *ortaci* după el. Mamă-sa îi aşteptă cu de ale mâncării, şi ei închinau din pahare până târziu după miezul nopţii, şi spuneau la păţănii din baie.

— Tu, muiere, să ştii că dăm de aur... aur mult; *iarăş s'a prăpădit unul dintre noi!*

Ortacii ciocniau paharele, cu dinţii strânşi, ca să nu-i năpădească plânsul.

— Cine e?—întreabă femeia cu spaimă.

— Cine să fie! Astăzi el, mâni eu, poimâni cumătru-meu, ăsta, apoi aşă pe rând, ca la moară...

— Doamne fereşte!"

Apoi credinţile celor laolaltă:

— „Vezi că cu *Vâlva băii* nu te poţi prinde, că ea îi mai mare peste aur. Pe semne o fi bărână şi sgârcită, şi se mânie când vede că pun oamenii mâna pe comorile ei. De aceea cred eu că se năpusteşte asupra bieţilor băieşi şi îi omoară aşă din senin!

— Nu-i aşă, cumetre. Vâlva e o femeie tânără şi frumoasă şi nu îmbătrâneşte nici odată. Doar tot aurul e în mâna ei, tot aurul, mă, şi cel de la noi şi cel din Corna, şi din Roşia, şi din Buciumani.

— Imi spuneă tata că Vâlva e tânără şi frumoasă. Işi pune ochii pe câte un fecior mai sdravăn şi când îl întâlneşte singur prin vreun colţ de ştiolnă, i se arată...

— Feciorul rămâne uimit de atâta frumuseţe şi nu poate scoate nici o vorbă. Atunci ea îl mângâie şi îl desmeardă, spune că i-i drag de el şi că are să-i arăte pe unde să cerce după aur (1). Şi aşă se pomenesc unii de odată în bielşug. Dar Vâlva le cere un singur lucru: să nu spună la suflet de om că au dat faţă cu ea, căci dacă vor cutezà să-şi caşte gura, sunt pierduţi. Şi vezi, cum e omul, când dă de noroc: nu ştie să-şi pue strajă gurii; şi apoi Vâlva îi zugrumă ca pe nişte pui de vrabie. Dar pe urmă tot ei îi pare rău, căci ce ţi-e drag, tot drag îţi rămâne; şi după ce a omorît un om, dă aur din bielşug celorlalţi, ca să-şi ispăşească păcatul. De aceea e credinţa la băieşi că dacă omoară baia vreun om, dăm de aur gras! (2).

(1) A. Viciu, *Glosar de cuvinte dialectale*, Bucureşti 1906, p. 98: „*Vâlva* este geniul băii". — „Pe N. N. l-a dus Vâlva la aur".

(2) Al. Ciura, *op. cit.*, pp. 39—41.

După alte credinți, asemenea ardelene, Vâlva împarte aurul prin galerii, pe măsura norocului ce-l are stăpânul, și pleacă în alte părți îndată ce aurul s'a isprăvit.

Unii o văd câte odată: este înaltă, îmbrăcată ca băieșii, dar cu haine mai frumoase. Are *ștearț*,—lampă de baie,—și ciocănește cu mâna slobodă prin baie (1).

Când se mută prin alte părți, *Vâlva* se înfățișează ca o pară, pe care oamenii cred că o pot vedeà.

---

(1) T. Frâncu și G. Candrea, *Românii din Munții apuseni (Moții)*, București 1888, pp. 40–1.

CAPITOLUL IV.

Arderea și deschiderea comorilor.

Comorile, fie îngropate, fie încuiate în tainițe, la anumite zile își arată locul; cele îngropate *ard* sau *joacă*,— *ard comorile, ard banii, joacă comorile, joacă banii*,—iar cele încuiate, își deschid porțile.

Ziua arderii sau deschiderii ușilor, după unele credinți, o hotărăște cel ce-o îngroapă (1); la comorile încuiate, porțile le descuie Știma lor (2).

Unele credinți spun că arderea comorilor se întâmplă odată pe an, mai ales primăvara și toamna (3), când „răsare focul cu *bălbătaie* care se stinge și se înalță în sus de trei ori" (4),—joacă un fel de *bâlbâre* (5), o pară care nu are puterea de a arde (6). Prin unele locuri se spune că această pară, care este atât de înaltă, cât e comoara de adânc îngropată (7), este albastră (8) sau albăstruie-vineție (9). După alte credinți, coloarea flacării este felurită, după cum și banii din comoară pot fi feluriți. Astfel, prin unele părți se zice că dacă para este gălbuie, comoara este de aur; dacă para este roșcată, comoara este de argint, iar dacă para este albăstruie, comoara este de aramă (10). Alte credinți spun că comorile de argint au para albie, iar

(1) *Șezătoarea*, V, p. 108.
(2) Cred. Rom. din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.
(3) *Șezătoarea*, I, p. 284.
(4) *Ghilușul*, I, no. 11–12, p. 18.
(5) Culegere din com. Câineni, jud. Vâlcea.
(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 243: flacăra e rece; nu aprinde nimic, nici zăpada n'o topește.
(7) *Ibidem*.
(8) *Șezătoarea*, V, p. 108.
(9) *Ion Creangă*, VII, p. 198.
(10) *Șezătoarea*, I, p. 286.

cele de aur, gălbie (1). Altele, că cele de argint au para verde-albastră, iar cele de aur, galbenă (2). Altele că cele cu para albă arată că dedesubt e o comoară cu *bani ruginiți*, — prin urmare răi, iar para roșie este legată de *banii buni* (3).

Prin unele părți coloarea flăcării se pune în legătură cu cele două feluri de comori ; *comorile curate* au para albie ori gălbie uneori (4) sau albastră alte ori (5), pe când *comorile necurate* au para albăstrie (6).

Comorile ard pe ori ce vreme din zi și din noapte și tocmai ceasul când ard poate arătà dacă o comoară este *curată* sau *necurată*, și prin urmare, dacă se poate sau nu aflà.

Comorile curate sau *bani cei buni* ard după miezul nopții, după ce cântă *cocoșii* (7), până către ziuă (8) și ziua (9) până de amiază (10), când Diavolul și toate Duhurile necurate nu au nici o putere pe lume.

Comorile necurate sau *banii răi* ard în cealaltă jumătate de zi și de noapte, adică dela amiază și până la miezul nopții, fiind în puterea Necuratului cu totul (11).

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 243.

(2) Cred. Rom. din com. Câineni, jud. Vâlcea, împărt. de d-l N. Șutoianu.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 243.

(5) *Ibidem*, p. 249 : „Sunt multe comori ascunse în pământ, — cred și spun Românii din Transilvania, — și toate se pot căutà și aflà, dacă le pândești spre zilele cele mari și mai ales spre ziua de Sân-Georz, căci atunci ard ele ; și dacă ard cu pară albastră, atunci nu-i poți luà. Numai cât și banii, cea mai mare parte sunt cu *boboane*, și atunci șade *Dracul* pe ei, și acela care umblă la acei bani, nu-i poate folosì, caci Diavolul nu-i lasă. Insă îndată se pot cunoaște, cari bani sunt buni și cari nu, și anume : când flacăra lor e albastră și se arată decuseară, atunci nu sunt buni, ci închinați Diavolului și din causa aceasta nu-i poți luà, căci vine Diavolul și te trântește".

(6) *Ibidem*, p. 243.

(7) *Șezătoarea*, I, p. 284.

(8) *Ibidem*, p. 127. — Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(9) *Șezătoarea*, V, p. 108.

(10) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242.

(11) *Șezătoarea*, V, p. 108. — Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242. — Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu : Comorile cari ard seara și până la miezul nopții sunt în stăpânirea Necuratului. Comorile cari ard ziua, n'au bani buni în ele.

Zilele când comorile ard, sunt *zilele mari* sau *însemnate* (1), adică *sărbătorile* (2), și anume ajunul acestor sărbători. Astfel:

Spre *Sf. Vasile* (3), cum cred și Rutenii (4).

Spre *Blagoviștenie* (5).

Spre *Florii* (6).

Joi noaptea, spre *Joi-mari*, din săptămâna cea mare (7).

Spre *Inviere*, — spre întâia zi a Paștilor (8), — sau spre toate cele trei zile ale Paștilor (9).

Spre *Sf. Gheorghe* (10).

Spre *Ispas* (11).

Spre *Duminica mare* și *Rusalii* (12).

Spre *Sf. Petru* (13).

Spre *Sf. Ilie* (14).

Spre *Sf. Dumitru* (15).

Spre *Crăciun* (16).

Și în sfârșit, după o scurgere de vreme, de o jumătate de

---

(1) *Șezătoarea*, I, p. 284. — Voronca, *op. cit.*, p. 480.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 240. — *Șezătoarea*, I, p. 127 și V, p. 108. — Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242.

(4) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, București 1914, p. 13; cf. T. Pamfile *Cerul și podoabele lui*, p. 8.

(5) *Șezătoarea*, I, p. 285.

(6) *Ibidem*.

(7) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242.

(8) *Șezătoarea*, I, p. 285. — Cred. Rom. din com. Jorăști, jud. Covurluiu, împărt. de d-l P. Gh. Savin: Cine-i bun la Dumnezeu, în noaptea Invierii vede comoară.

(9) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. — *Șezătoarea*, V, p. 79. — *Ion Creangă*, IV, p. 240 și VII, p. 198. — Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242.

(10) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. — *Șezătoarea*, I, p. 285. — Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242.

(11) *Șezătoarea*, I, p. 285. — Marian, *Sărbătorile*, III, p. 242.

(12) *Ibidem*. — Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom. — T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 37.

(13) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(14) Idem.

(15) *Albina*, XIX, p. 93: „...noaptea Sfântului Dumitru, când se zice că acolo unde se găsește vreo comoară sau cevă bani ascunși, din vremea de demult, iesă o vălvătaie luminoasă care se vede de departe".

(16) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 32. — G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 52.

veac, nu ne vom mirà dacă, vom auzì că fiind socotită ca sărbătoare şi ziua de *10 Maiu*, în ajunul ei ard comorile (1).

După unele credinţi, comorile nu ard în fiecare an, ci numai la şapte ani odată (2).

In sfârşit, dacă se vede pară pe câmp, aceasta nu trebue să fie socotită neaparat ca fiind legată de o comoară; se poate întâmpla ca acolo să fie o gramadă de *ceară*, căci şi ceara arde cu *bălbătaie* (3).

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 243.
(3) G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 54.

CAPITOLUL V.

Norocul.

Dintre comori, — am văzut, — cele cari pot fi aflate şi săpate, sunt mai cu samă cele *curate*, — *banii buni;* rămâne însă lucru firesc că nu oricine poate aveà norocul să dea peste dânsele, să le sape şi să se folosească de banul ascuns sub pământ.

Dar cine poate şti, dacă are sau nu noroc! Cel ce vrea să ştie se duce, de pildă, ca prin jud. Teleorman, la o cărturăreasă şi cărturăreasa îi dă cu cărţile:

Voi, douăzeci şi patru de cărţi,
Voi douăzeci şi patru de fraţi,
Cum a ştiut croitorul a vă croi,
Tiparul a vă tipări,
Zugravul a vă zugrăvì
Şi prin ţări a vă risipì,
Aşà să ştiţi de ştirea banilor.
Dacă i-o găsì craiul de (tobă, roşu, verde sau grindă),
Să-i daţi bucurie şi dragoste,
Şi banii în faţă;
Iar dacă nu i-o găsì,
Să-i daţi năcazul şi lacrămile! (1).

Norocul acesta se poate aflà şi din gura *boilor* cari vorbesc în noaptea despre *Crăciun*, însă, unii ca aceştia se pun în primejdie de a-şi aflà sfârşitul vieţii (2).

Pentru a fi cinevà norocos, trebue însă să îndeplinească anumite lucruri:

---

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 210.

(2) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 32. — Gorovei, *Credinţi*, p. 358. — Cred. din Bucovina: „Se crede că în spre seara (= *ziua*) Crăciunului şi a Sfântului Vasile, Bobotează şi a Paştilor, vitele vorbesc între olaltă şi-şi destăinuesc unde se află comori ascunse în pământ, despre cari se zice că ar arde în spre seara acelor zile".

Să nu mânânce nimic în Ajunul *Bobotezii;* astfel urmând, cea dintâi comoară ce-i va ieși în cale, va fi a lui (1).

Să mânânce multă *pâne* mucezită (2).

Când vede întâia dată *curcubeul*, să iea două cofe de apă și să se ducă în coate și în genunchi până acolo unde bea el apă, și acolo va află o comoară (3). Și,

Să se pună în ziua de Sf. Gheorghe pe pântece lângă un iaz sau apă curgătoare și să se uite neclintit în apă până ce va vedeà un *pește*. „Săpătorul de comori trebue însă ca să vadă în apă un *șarpe alb;* în contra mușcăturii lui ajută chiar apa în care se mișcă el; trebue să-i taie capul cu o *monetă de argint*, să-l îngroape în pământ și să sădească *usturoiu* pe el. Dacă mânâncă săpătorul de comori din acest usturoiu copt, nemijlocit înainte de ziua Sf. George, apoi, nu numai că câștigă darul de a *vorbì* cu toate pe câte le-a făcut Dumnezeu, ci poate chiar auzì, cum crește iarba. El câștigă prin aceasta și puterea de a săpà comori observate (4).

Un astfel de norocos, trebue să fie om credincios în cele sfinte, curat și bun la inimă, căci Dumnezeu nu îndreaptă pasul spre bogăție tuturor păcătoșilor. Unul ca acesta trebue să stea la pândă îmbrăcat în haine curate, și când va vedeà para, să alerge și să pună semn (5).

Această curățenie și bunătate de suflet trebue s'o aibă și cât timp sapă comoara, căci dacă unul ar aveà gânduri vrăjmașe asupra altuia, comoara se va scufundà în pământ cu vuet mare și nu va mai puteà-o scoate.

„Dacă oamenii sunt într'un gând și cu inimă bună unul asupra altuia, și dacă banii sunt *curați*, atunci pot să-i sape în voia cea bună, căci nimic rău nu poate să li se întâmple. Dacă însă banii sunt *necurați*, adică sunt în stăpânirea celui Necurat, atunci nu se poate scoate decât prin jertfirea unei *vite* oarecare pentru cel ce i-a ascuns. Ba câte odată se cere și jertfă de om.

(1) Cred. Rom. din com. Balaci, jud. Teleorman, împărt. de d-l A. M. Nour.
(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 248.
(3) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 162.
(4) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 248.
(5) *Șezătoarea*, I, p. 285. – Marian, *Sărbătorile*, III, p. 244.

Şi cel ce vrea să sape comoara, trebue să juruiască un copil, sau de nu, moare însuş (1).

Norocosului i se arată comoara, când stă şi pândeşte la zilele mari, când de obiceiu joacă banii, dar şi când nu pândeşte; când comoara i se arată, la rândul lui, nu trebuie să arăte altuia, căci îi iea Necuratul o mână şi un picior, ori îi dă o boală grea (2).

Când comoara nu se arată norocosului aidoma, i se arată în vis. In această privinţă iată o povestire tecuceană:

Sunt vreo cincizeci de ani de când a fost asta. Un mocan, paremi-se din Caşin, a visat că la un sat anume Negrileşti, din ţinutul nostru, cam la vreo doi paşi mai sus de nişte velniţe, lângă un spine, este o comoară, şi că de această comoară se va folosi dânsul şi cu Vasile Marin, stăpânul acelui loc.

Cum a visat mocanul, şi-a luat traista în băţ, şi întrebând din om în om, a ajuns în satul nostru, în Negrileşti, de numele căruia nu auzise nici odată până atunci. Ajungând aici, a întrebat de Vasile Marin, ca şi cum l-ar fi ştiut şi cunoscut, şi după ce a aflat, a tras în gazdă la dânsul.

— Iaca aşà, şi aşà, ce-am visat eu! — şi-i spuse mocanul tot visul.

— Apoi, spinele cela, dela deal de velniţă este pe locul meu.

— Aşà-i, c'aşà am visat şi eu; comoara are să fie a noastră, a amândurora.

Cum s'a înnoptat, s'au dus la spine şi împreună au săpat la doi paşi mai la deal, aşà cum visase mocanul. Acolo au dat de o căldare plină-plinuţă de aur.

— Rămâi dumneata aici, că eu mă duc să vin cu ghiociul,— a zis Vasile Marin catre mocan, şi-apoi a plecat.

A ajuns acasă, dar în loc de ghiociu, a luat puşca şi şi-a pus în gând să ucidă pe mocan, ca să-i rămâne numai lui comoara. Dar şi mocanul,—par'că i-a fost şoptit Dumnezeu: a socotit lucrurile aşà cum au fost, a încărcat dăsagii cu galbenii şi s'a tras într'o vălcică, să vadă ce-a face Vasile Marin.

A stat cât a stat acolo, şi-a auzit de-odată: boaf! Şi-a văzut cum s'a clătinat spinele.

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, pp. 246–7.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 240.

Vasile Marin, bucuros că l-a împușcat pe mocan, după socoteala lui, s'a apropiat de comoară, dar acolo a găsit locul boștora.

Mocanul, care a umblat cu dreptatea, s'a cam mai dus cu banii, iar Vasile Marin a rămas bătând în buze, căci partea lui de bani se scufundase în inima pământului (1).

Scrisul trebue să se îndeplinească cu ori ce chip: nimeni nu poate intrà în stăpânirea unei comori, dacă nu-i este dat să intre. Aceasta rezultă din următorul început de povestire:

A fost odată un Evreu care umblà prin țară cu marfă, cu cal. Umblând așà, trecând printr'o pădure, și văzând niște iarbă frumoasă, dete marfa jos, priponì calul de un tufan și apoi, culcându-se, adormì și dânsul.

Cât a dormit, calul s'a împiedecat de-un tufan, și împiedecându-se, a dat cu piciorul în pământ, până când a scos o piatră. Când s'a trezit, Ovreiul a văzut piatra și-a cetit pe dânsa ce erà scris, anume că în munții Carpați se află o *culă*, adică o *visterie* de buni „și cloște, lei de aur".

Se vede că Ovreiul a mers până acolo, a aflat cula, dar a găsit-o încuiată cu ivere și-un minunat lacăt de aur.

Și se arătà, scris pe semne, că nimeni nu putea umblà acolo decât un *cenușer*.

„Așà umblând Ovreiul prin țară, nemerește la un om sărac în gazdă. Românul aveà nouă feciori, și unul ședea în cenușă. Șezând românul la masă cu ăi opt, și dându-i și ăluia de mâncare, [zise]:

— Ține și tu, ce nușerule!

Da Ovreiul auzind:

— Măi creștine, mulți copii ai; da nu-mi dai și mie unu, un an de zile, să-ți plătesc.

— Ba îți dau, jupâne!

— Câte parale?

[— Atâta!]

— Nu, să-mi dai pe cenușerul.

— Vai de mine, jupâne, ce să faci cu el, păcătosul!

— Ce-ți pasă ție, mă romăne! Eu îți dau ție o sută de galbeni într'un an de zile, să mi-l dai să umblu cu el prin țară, de tovarăș".

(1) Dela Simion al Bordei, com. Negrilești.

Ovreiul a luat copilul, l-a ţinut un an întreg pe mâncare şi băutură, şi peste un an, când „venì norocul să se deschidă cula", pleeă la drum cu cenuşerul, spre visterie. Ajungând acolo, zise Ovreiul:

— Măi cenuşerule, eu am dat pentru tine o sută de galbeni, când te-am luat dela tată-tău, şi până acuma, nu te-am pus la nici o treabă. Acum să intri aici să ieai un *lacăt* de pe masă.

Uşile s'au deschis de odată, cenuşerul a intrat înăuntru, dar Ovreiul s'a speriat şi a fugit. Copilul, din toate bogăţiile de-acolo, a pus mâna pe un lacăt, care-i va folosì la multe lucruri, mai pe urmă (1).

După următoarea povestire prahoveană, însuş Dracul, Ştima comorii, părtaş la o comoară, are grijă să dea partea străină, celui ce-i este legătuită:

Este vorba de-o babă şi-un moşneag. „Aştia erau bogaţi, şi înainte să moară, au pus toţi banii la un loc într'o căldare şi-au îngropat-o.

Moşul întreabă:

— Tu cui dai, babo, banii ?

— *Eu îi dau Dracului!*—răspunse baba.

— *Eu,*—zice moşul,—*îi dau copilului care s'o naşte în ceasul ăsta!*

Au murit şi i-au îngropat, şi a trecut apoi o vreme.

O fată se născuse tocma 'n ceasul când a vorbit moşul, şi din ce colţ al lumii va fi fost, a venit în satul moşului şi al babii.

Intr'o zi, când duceà oile la păscut, îi iesă un om înainte şi îi spune:

— Nu vii, fată, să-ţi iei banii, că m'am săturat de când ţi-i păzesc!

Fata se uimì, şi seara, când se întoarse, îi spuse lui tată-său:

— Uite, tată, aşà şi-aşà...

Tată-său n'a crezut.

A doua zi iar îi ieşì omul în cale.

— Nu vii, fată, să-ţi iei banii, că-i las acolo să ţi-i ieai singură de-i puteà!

Fata iar se înspăimântă şi-i spuse lui tată-său, că nu se mai

(1) *Şezătoarea*, XV, pp. 1–2.

duce cu oile că i-i frică. Tată-său se duse cu ea şi s'ascunse după o tufă. D'acolo văzù el cum vine omul şi-i vorbeşte fetii. Atunci îi spuse:

— Dacă ţi-o mai zice de bani, tu să-i spui: „Nu ştiu de ce bani vorbeşti; du-mă să-i ieau, că eu nu ştiu să-i găsesc!

Aşà a făcut, şi omul a dus-o într'un loc, a săpat pământul şi a dat de căldarea moşului. A început să-i numere banii: unu fetii, unu lui... până rămase într'un galben; pe ăla îl rupse în dinţi şi dădù jumătate fetii şi jumătate lui. Apoi îşi luă partea şi dus a fost până azi.

Fata cu banii şi-a făcut o mândreţe de case, cum n'au mai fost altele 'n sat.

A fost cinstit Dracul în felul lui!" (1).

Aceleaşi lucruri reies şi din următoarea povestire musceleană: *Jidovii* ăştia, înainte de a se stinge de pe pământ, au făcut pe unele locuri săpături şi au lăsat *cule de bani* în pământul nostru. Şi ci-că *unii trăesc şi astăzi ascunşi, nevăzuţi de nimeni lângă grămăjuia de bani* agonisită de vreun biet creştin, şi când dă cinevà să puie mâna pe *mişună*, sperie pe orice om, de nu se poate apropià.

Şi aşà păţesc toţi acei slabi de înger.

Lucrul ăsta s'a întâmplat şi prin părţile astea unui bogătaş. Strânsese omul avere multă—multă, şi umpluse chiar nouă borcane şi jumătate cu aur. Aproape de moarte, grăi către fecioru-său,—că unul aveà,—arătându-i borcanul ce mai trebuià umplut:

— Uite, mă, băiete, eu cât am trăit, am muncit şi ţi-am lăsat din bielşug, să tot trăeşti. Vezi colo? Nouă borcane şi jumătate cu aur! Singura grijă ce-ţi las e: să te trudeşti să umpli şi tu pe-al zecelea. Atât îţi cer; încolo, să faci ce-i vrea!

Zise asta bogătaşul şi închise ochii pentru totdeauna.

Aşà. Acù, fecioru-său, ca să asculte de sfatul părintesc, îi face cele pentru suflet, apoi, în Duminica viitoare, se duce la târg, de Blagoviştenie, la unul din satele vecine. Incepe să târguiască: când dă să cumpere cevà, dă parale puţine, puţine de tot, ca să facă iconomie. Dacă nu plătià lucrul, nici nu-l puteà luà, că nu ştià, ca bogătaşul, să negustorească banii. Lasă că şi tată-său erà un *cupit* d'ăia, de-şi mâncà de sub unghie.

(1) *Drum drept*, X, pp. 719–20.

Pe când tot sta așà feciorul bogătașului, iată că vine la târg un fin al lui, om sarac. Ăsta însă, când cumpără cevà, da cât i se cereà, așà, din sărăcia lui. Așà s'a încotoșmat el cu brânză, pește și... de toate de-ale mâncării.

Nașu-său, tot cu gândul să umple borcanul, nici acuma nu plătià prețul ce i se cereà, — dar vezi, râvnià la traiul săracului.

— Mă fine, noi am puteà trăi amândoi!

— Bine, nășicule; hai cu mine!

Și săracul, ca toți săracii. Slobod la inimă, a luat pe nașu-său acasă; apoi, pe traiu, neicuțule, că saracul puneà la mijloc tot ce răgăduise, cu dragă inimă.

O duc așà câtevà zile în șir. Și lucrul ăsta a făcut o minune. Știți care? A schimbat cu totul sufletul bogatului.

— Măi fine, — zice el, — iea dăsagii ăștia și du-te la mine acasă de-i încarcă cu galbeni, că am bani, nu glumă, în fundul butiei dela colțul din dreapta al pivniței. Cară-mi-i aici, că tot n'am eu ce le face. Mai bine să trăim amândoi împărățește!

— Mare minune! — se gândește finul.

Și nu-i vine să plece, până nu se pune ăla cu *stichiu* pe el. Iea finul dăsagii și se duce la locul știut, acasă la nașul. Da când puse mâna pe un borcan, ce să auză? O voce hodorogită ca din fundul pământului.

— Mă, lasă banii aici, că ăia sunt ai lui Badea Radu!

Vezi? Aia erà vocea Jidovului ascuns în pământ.

Finul, când aude așà, începe să tremure și numa 'ntr'o fugă se duce acasă la el, unde erà nașu-său.

— Mă nașule! Uite, nu mă lasă să-i ieau: zice că sunt ai lui Badea Radu.

— Ei aș! Ce vorbă-i asta? Hai acolo să văd și eu. Cine-i ala de se face stăpân pe banii miei?

— Hai!

Și se duc. Dar și băiatului de bogătaș îi îngheță sângele în vine și nu mai zice nici cârc când aude:

— Lasă banii, omule. Sunt ai lui Badea Radu.

După ce se mai desșumenește, știți ce face feciorul bogătașului? In loc să-și iea inima 'n dinți și să puie mâna ca să încarce dăsagii, începe să 'njure de câte 'n lună și 'n soare, și pe urmă? Iea niște *pii*, trântește banii în ele, le îndoapă bine peste bănet și dă piile pe gârlă, așà încărcate cum erau.

Și vezi? Dete omul cu piciorul norocului!

Așà. Acù, gârla aceea treceà prin mai multe sate. Când a ajuns la al nouălea, acolo erà un om tare bogat. Știți cum îl chemà? Chiar Badea Radu.

Ăsta aveà obiceiul de se sculà de mult, în toate diminețile. Cică știà Badea Radu că norocul umblà prin sat cu noaptea 'n cap și nu s'abăteà decât pe la cei cari se sculaseră de mult.

Într'o dimineață, când se spălà la gârlă, ce vede el? Trei lemne plutiau pe gârlă. Altu 'n locul lui, nici nu le-ar fi băgat în samă, dar el, fără să-și dea cu gândul că ar fi altcevà decât lemne goale, nu stă cu mânile 'n sân. Pune slugile de le scoate cu boii și le trage 'n curte.

Acolo le-a lăsat el multă vreme, fără să știe el ce e în ele. Într'una din zile însă, socotì că s'au uscat și puse să le spargă.

Încep slugile, dar n'apucară să spargă bine un lemn de acela, că odată se isbește securea de cevà tare, și.. zing... zing.... zing!, curge, neicuțule, aurul pe pământ. Dă și în alelalte, tot așà.

— Mare e puterea ta, Doamne,—zice Badea Radu; se vede că ban la ban trage. Ce să fac eu cu atâta bănet?

Mai stă ce mai stă la gânduri, apoi, odată îl luminează Cel-de-sus și zice:

— Ia, să fac un han mare, mare și acolo să bag toată lumea să mânânce de pomană și să zică „bodaproste".

Așà. Și la o lună, hanul erà gata. In el se gătiau mâncări fel și chip, și se ospătau toți nevoiașii. Badea Radu făceà milosteni în dreapta și 'n stânga la unul și altul, din orice sat ar fi fosti până s'a dus vestea și la feciorul bogătașului, ăla care dăduse piile pe gârlă.

Vine și el să vază și să ceară de pomană, că la asta ajunsese acum, iar mâna pe lucru nu puneà, să moară naiba.

La han, ce să vază? Lume după lume! Când își aruncă ochii la scara casei lui Badea Radu, vede feciorul sărac, vede o spărtură de piuă din alea pe cari le dăduse pe gârlă. O cunoaște că e dela el, și începe:

— Nu, hm!

— Ce te uiți, măi omule?—întreabă Badea Radu.

— Cunosc lemnul ăsta că e dela mine.

Și-i spune toată *tanja*.

— Dacă-i așà, iacă: tu să fii de aici înainte mai mare peste slugile mele. Te învoești ?

— Mă învoesc !

Intră în slujbă și începe să-și facă meșteșugul. Da el erà lacom, și acum iar își puse în gând să se îmbogățească. Luà pe slugi la zor, le păcălià și le *duduià*. Azi așà, mâini așà,—oamenii încep să țipe, să *chifuiască* și să spuie stăpânului că de l-o mai ține pe àsta mai mare peste ei, își ieau tiliuțele d'acolo.

Acù, de, ce erà să facă Badea Radu? Și, cum să scape de el ?

Face patru pâini cât una și alta: trei albe și una neagră. In cele albe pune câte trei sute de galbeni iar în a neagră, nimic. I le dă feciorului de bogătaș și-i mai dă și un cal:

— Măi băete ! Tu nu faci de mine ! Mergi sănătos, da să nu pleci cu mâna goală. Iea calul àsta și pâinele. De ți-o fi foame până acasă, să mânânci din pâinea neagră, iar pe cele albe să le duci până acasă la tine. Ai înțeles ?

— Înțeles !

A plecat, dar de unde să asculte ticălosul de sfatul lui Badea Radu ? Pe drum i s'a rupt pofilul: a dat o pâine albă să i-l dreagă ; s'a rupt chinga : a dat o pâine albă să i-o cârpească ; i s'a rupt frâul: a dat și pentru ala tot o pâine albă. A rămas doar cu pâinea cea oacheșă, și s'a tot dus spre casă.

Acù, ăia cari-i dreseră lucrurile erau toți clăcași d'ai lui Badea Radu. Că pe *tălâmb* îl duruseră, pe semne, mânile să le coasă. Ce-și zic ei ?

— De ce să mâncăm noi, măi vere, pâinile astea, așà albe și frumoase ? N'ar fi mai bine să le ducem plocon lui Badea Radu? Că dela el trăim !

— Ba bine!

Și i le-au dus.

Le-a pus Badea Radu pe masă ; se tot uità la ele și se mirà : cum dă el banii și-i vin înapoi !

Așà. Iar după câtvà timp, feciorul fără noroc, ne mai putând trăi cu sărăcia,—că acum ajunsese vorba àluia :

Cu dare de n'are,
Cu curtea plină de bătătură,
Având o capră, și oi mai puține,

se întoarce înapoi la Badea Radu.

— Ei, măi băiete, ce-ai făcut cu pâinile?

Îi spune.

— Ai făcut din capul tău ori te-a povățuit cinevà?

— Ba eu cu *fierul* dela mine!

— Păi, bine e așà, măi *tântăvane?*

— De, domnule, ce erà să fac! Să mă canunesc pentru trei pâini?

— Așà. Iată, mă ticălosule, pâinile. Vezi ce-a fost în ele?

I le arată. Apoi începe să-l bată. Trage-i, ca la fasole. Și-l tot judecă, și-l gonește cu bătaia.

Și atunci plecà de acolo pentru totdeauna feciorul cel fără noroc și minte, tot plângând și blodogorind.

— Mâre, mâre! Tot ai lui Badea Radu au fost banii mei!" (1).

(1) *Ion Creangă*, VII, pp. 262-6.

CAPITOLUL VI.

Semnul şi însemnarea comorilor.

Sunt câtevà semne după cari se cunoaşte locul unde este îngropată o comoară, atunci când flacăra ei nu se vede. Astfel:

Pământul ars de flacăra comorii se face sguros, va aveà o coloare cenuşie-desĉhisă iar pietrele ce vor fi pe acolo, vor fi ruginìi (1); luând din aceste pietre şi ducându-le la vrăjitori pricepuţi, ei vor puteà spune dacă din banii acelor comori s'a luat cevà vreodată ori ba (2).

Pe locul sub care se află o comoară, nu creşte nimic, din pricină că para ei nevăzută arde verdeaţa ; această pară de altfel ar frige şi pe cel ce-ar trece pe-acolo (3).

Sub locul unde cinevà a fost apucat de *ducă-se-pe-pustiu*, se află comori (4).

Dacă cinevà, dormind într'un loc, se trezeşte a doua zi cu jumătatea de cap cu care a stat la pământ, înnălbită, să se ştie că a dormit pe-o comoară (5).

În sfârşit, „alţii mai spun că e comoară şi în locul unde se înverzeşte pământul şi e crăpat, ori dacă într'un loc găseşti bani şi sunt banii muceziţi şi îi găseşti pe pământ aşezaţi cumvà, atunci iar locul acela e comoară" (6).

Când aceste semne nu se văd, nu rămâne alt mijloc de aflat

---

(1) *Şezătoarea*, V, p. 108.

(2) *Ibidem*, p. 111.

(3) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu. – Gorovei, *Credinţi*, p. 73. – Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251 : „Locul unde joacă comoara se cunoaşte, că vine locul de e ca pârlit, dar omul, dacă nu vede flacăra, şi vede numai locul pârlit, nu ştie dacă e pârlit de comoară, ori poate să fie pârlit că au jucat acolo *Ielele*".

(4) *Şezătoarea*, V, p. 111 ; VI, p. 28. – Gorovei, *Credinţi*, p. 73.

(5) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu. – Gorovei, *op. cit.*, p. 73.

(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251.

comoara decât pândirea clipei când trebue să joace banii, şi însemnarea locului, atunci sau alte ori, pentru ca săparea să se facă a doua zi, cu uneltele cari, firește, lipsesc celui ce vede arzând comoara.

Însemnarea locului se face prin unul din mijloacele următoare: Când cinevà vede para de departe, înfige un *cuțit* în pământ, ca să ardă comoara până când va ajunge în locul acela, unde urmează să-l însemne (1).

„Cei ce voesc să vadă comorile arzând, trebue să stea şi să vegheze toată noaptea spre zilele cele mari cu o *lumânare* aprinsă şi cu *foc* în vatră, şi să fie pregătiți cu o *batistă* sau cu o *petecă* albă. Iar când văd banii arzând, atunci să nu fugă către ei, ci să arunce batista sau petica sau un alt obiect oareşicare de pe sine jos, căci atunci banii ard necontenit până ce merge şi ajunge omul la ei; atunci banii ies în sus şi se opresc atât de aproape de faţa pământului, cât de înalt e obiectul aruncat. Aşà, bunăoară, dacă aruncă o opincă, atunci să se ştie că nu va săpà mai mult decât un lat de mână. Dacă aruncă un papuc sau o cioboată, atunci se zice că banii sunt asemenea foarte afară. Dacă aruncă cureaua sau brâul, atunci [banii sunt] până la brâu de afund. Dacă lasă pălăria sau cuşma, atunci sunt ei cât un stat de om de afunzi în pământ. Iar dacă nu face aceasta, adică dacă nu aruncă nimic ca semn, atunci banii fug în fundul pământului, şi nu poate da de dânşii.

După ce a aruncat unul dintre obiectele sus arătate şi după ce a ajuns la starea locului, trebue să împlânte pe locul acela unde arde, un băţ sau să pună un alt semn, anume ca să cunoască a doua zi locul când va merge să-i desgroape, căci atunci, când i-a văzut că ard, nu e bine de desgropat, pentru că foarte lesne poate să se *schimoseascà*. Băţul care se împlântă ca semn nu e bine să se împlânte tare afund, pentru că banii de comun se ridică până acolo, până cât de afund e băţul, şi în altă zi poate foarte bine să-i desgroape".

Alte ori, „cel ce a văzut undevà arzând bani, iea un semn de acolo, de-i aproape, iar de e departe para, să iea cevà dela brâu, să împlânte în pământ, unde se află, şi apoi para stă până ce ajunge la ea, dară semnul să nu-l mai iea.

(1) *Şezătoarea*, V, p. 108.

După ce a luat semnul, să caute *buricul pământului*, — un fel de burete ce se întrebuinţează şi ca leac contra tăieturilor, şi *aghiasmă* din nouă *case* vecine, cari nu sunt adăogite, nici stăpânii lor căsătoriţi a doua oară, să meargă la locul unde-s banii îngropaţi, să încunjure locul şi să-l stropească cu aghiasmă, zicând următoarele cuvinte:

— Acesta e buricul pământului; vă încunjur şi vă poruncesc, banilor, să ieşiţi afară, precum a poruncit Dumnezeu în dealul Vavilonului de au ieşit multe feluri de hrană pentru cei cinci cuconi şi mai multe suflete; aşà poruncesc şi acestui loc, să iasă banii afară! Până acum aţi fost ai pământului, dar de acuma înainte sunteţi ai noştri, cari suntem aici. Şi vă stropesc cu apă dela casa lui Dumnezeu, strânsă dela nouă locaşuri, ca să fugă ce este pe lângă voi, banilor, până nu stropesc; dar de n'a fugi, îl nimicesc!

După rostirea acestor cuvinte, să vie acasă, să facă metane în cruciş, şi apoi se arată *Schima banilor*, şi-i spune cum să-i sape şi ce să facă cu dânşii, după ce i-a săpat" (1).

Prin Transilvania se crede că cel ce vede „para, să înfigă în locul *îndegetat* de foc o *furcă de fier* sau chiar numai *cuţitul* său, însă cu mult mai sigur este, dacă lasă iute să cadă cuţitul îndreptat cu vârful în jos, de trei ori, pe obiala piciorului drept şi să-l ridice asemenea de iute, aruncându-l apoi în foc. Dacă face el aceasta dimpreună cu un al doilea, apoi să păstreze tăcere, şi anume tăcerea cea mai profundă. Dar încă şi mai mult să se ferească de onestitate, pentrucă, precum în tot locul, aşà bate ea şi aici pe însuş stăpânul său, aduce în casă pe *Dracul*, ca păzitor al comoarei astfel câştigate, iar acesta împărtăşeşte apoi numai singur foarte puţin din comoara păzită, aducând astfel daună, nu numai celui neonest, dar şi tuturor casnicilor. De-asemenea are şi aicea coloarea albă un farmec atât de silitor şi de învingător asupra reprezentanţilor întunerecului, în cât ei trebue să jertfească comorile lor... Vai însă şi de acela care astupă o groapă din care s'a scos o comoară. El îşi pierde vieaţa sa şi vieaţa săpătorului de comori" (2).

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, pp. 244–6.
(2) *Ibidem*, p. 248.

Prin alte părți, asemenea din Transilvania, se spune că flacăra care joacă de-asupra comorii nu-i altcevà decât *Omul ăl alb* sau *Îngerul*, — pentru comorile curate, — care chiamă pe cel ce vede flacăra înălțindu-se de trei ori, ca să vină și să pună semn pe locul unde s'a ridicat para (1).

Prin alte părți „dacă ți s'a arătat comoara și n'ai băgat bine de samă locul, atunci zice că să te duci să ieai pământ de acolo și să-l vezi, că se cunoaște, că e mai altfel decât în alte părți. Ori, dacă nu, să te duci și pe unde ai văzut flacăra, să ieai și să presari *cenușă* și să lași noaptea așà, iar dimineața să te duci și să vezi că se întâmplă să calce, ori om, ori lighioană, ori cevà, și unde se întâmplă să calce, acolo e comoara" (2).

Prin jud. Tecuciu se crede că pentru a puteà ajunge la locul unde arde o comoară, ca să pui acolo un semn, pe care să-l găsești a doua zi, trebue să lași în locul unde te afli, și de unde ai văzut pâlpâind para comorii, o *haină*; ne făcând astfel, para se stânge până vei ajunge la dânsa (3).

Tot prin aceste părți, și tot spre acest scop, se crede că este bine să înfigi în locul unde a ars comoara un *cuțit* iar peste cuțit să pui *căciula* (4).

Prin jud. Vâlcea se zice că e bine dacă pui semn o *stramă* de haină (5).

In sfârșit prin alte părți se crede că este bine să se facă pe acel loc o *groapă*, căci comoara, de se va mutà, se va mutà și groapa cu dânsa, și astfel va fi ușor de aflat (6).

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251.
(2) *Ibidem*, p. 253.
(3) Cred. Rom. din com. Țepu.
(4) Idem.
(5) G. Ceaușanu, *Superstițiile poporului român*, p. 53.
(6) A. Gorovei, *Credinți*, p. 73.

CAPITOLUL VII.

Săparea comorilor.

Credinţile cari se leagă de săparea sau desgroparea comorilor sunt următoarele:

Macedo-Românii, înainte de a începe săparea locului visat că ascunde o comoară, presară *cenuşă* pe acel loc, după care taie *animalul* a cărui urmă va fi aflată,—de bună samă că a doua zi, —acolo. Astfel urmând, după săpare, se poate găsi comoara. Dacă nu se va urmà astfel, va fi primejdie de moarte pentru cel ce sapă (1).

La săparea unei comori, să fie unul singur,—cel ce-a văzut-o,—căci numai astfel acela va isbuti, de oarece, fiind mai mulţi, cu greu se vor stăpânì şi nu se vor da la gâlcevire:

„Trei oameni, fraţi,—nu ştiu ce-or fi fost,—ştiau o comoară şi s'au dus s'o sape tustrei. Inainte de a începe a săpà, a zis unul:

— Să fim oameni cum se cade; câţi bani ne-a dat Dumnezeu amù, să-i împărţim frăţeşte.

— Dạ, să-i împărţim frăţeşte,—au zis ceilalţi într'un glas şi s'au dat cu toţii la săpat.

Au săpat ei şi au scos banii, şi amù erà să-i împărţească. Unul a zis:

— Măi, lăsaţi să mă duc eu acasă, să aduc cevà demâncare, că eu tare-s flămând, şi poate-ţi fi şi voi. Tot i-am spus nevestei să facă nişte plăcinte.

— Dă, du-te, numai să nu zăboveşti!—au zis ceilalţi.

Şi-a plecat în sat.

Ce gândià el:

— Am să spuiu nevestii să facă nişte mâncare otrăvită şi am să le

(1) Cosmulei, *op. cit*, p. 51.

duc ca să mânânce cei doi, şi după ce-or mâncà ei, îndată au să moară şi toţi banii au să-mi rămâie mie! (1).

Când a ajuns acasă, i-a spus nevestii cum să facă mâncarea, şi el a mâncat altă mâncare neotrăvită. Nevasta i-a făcut şi el s'a întors vesel înapoi ca şi cum ar fi pus mâna pe comoară.

Cei ce-au rămas la comoară, ce s'au gândit?

— Măi, ce să mai împărţim banii în trei părţi! Când va venì celalt cu mâncarea, să-i tragem amândoi câte un glonte în piept!

— Măi, că bine ai zis!—răspunse celălalt.

Şi-au încărcat puştile, că aveau puşti cu ei, şi când l-au zărit viind, i-au şi ars câte un glonte în piept. Cela a şi căzut la pământ.

Unul s'a dus de i-a luat mâncarea ce-o aduceà, şi au mâncat bine amândoi. N'a trecut mult, şi-au închinat şi ei steagul" (2).

Şi Macedo-Românii cred că cel ce vrea să sape o comoară (3), să meargă singur, căci altfel făcând, „Stihiul va s'mâncă părasli", adică Stafia (4) va mâncà paralele şi săparea se va face degeaba.

Dimpotrivă, prin Bucovina aflăm credinţa că la săpatul unei comori, *trebuie să fie mai mulţi inşi:* „Cel ce a văzut banii arzând şi şi-a însemnat locul, rar când poate singur să-i sape. De aceea trebue să meargă mai mulţi inşi ca să-i sape, însă să nu fie cu soţ, ci *fără soţ*, adică trei, ori cinci, şi să fie toţi într'un gând, să nu gândească unul una şi altul alta, căci atunci n'au noroc.

---

(1) Această pregătire a otrăvii pentru altul, se întâlneşte şi în alte povestiri, cari au ca titlu: „Cine dă, lui îşi dă!" Cf. Pamfile, *Mitologie românească*, I. pp. 351 şi urm.

(2) *Şezătoarea*, V, p. 111. — Povestirea are o sumă de variante.

(3) I. Neniţescu, *Dela Românii din Turcia europeană*, Bucureşti 1895, p. 534: „Când cinevà visează că într'un loc oarecare ar fi ascunsă o comoară, este ţinut să nu spuie nimănui visul, ci să meargă singur şi să sape în tăcere, şi va găsì comoara".

(4) *Ibidem*, p. 535: „Prin Stafia aceasta se înţelege aici spiritul gardian al comoarii, care prin blestemul sau menirea ce a făcut cel ce-a ascuns comoara, s'a legat a păzì averile ascunse, până ce va venì să le caute şi să le găsească acel căruia a fost menită comoara. Această credinţă este în strânsă legătură cu credinţa că spiritele celor ziditi în *ziduri*, se însărcinează a păzì trăinicia zidurilor, şi deci e legată şi cu credinţa în luarea *umbrei*, cu cea a tăierii *cocoşului* dela punerea temeliei şi altele".

Prescripţiuni legale, fac totuşi pe-alocuri să se producă cereri de autorizaţii pentru săpări de comori; cf. *Anuarul Comisiunii Monumentelor istorice pe anul 1914*, p. 51: Prefectul de Buzău care să se desgroape o comoară din com. Căneşti, la locul numit „Crânguri".

Incercându-se unul care n'are noroc, ca să desgroape banii aceia, îl pedepseşte Dumnezeu, schimosindu-l în tot felul" (1).

Dacă comorile sunt necurate, „un *băiat din gemeni* îşi unge *unghiile* dela degetele cele groase ale ambelor mâni cu *mir sfinţit*, se duce apoi peste locul unde se află comoara, şi se uită prin unghiile cele unse, vede comoara, şi atunci, fie ea ori şi de cine păzită, o poate luà" (2).

Prin jud. Suceava, când merg mai mulţi inşi la săpat, se uită să vadă dacă vreunul vede pe deasupra vre un lucru. Dacă lucrul acela,—care poate fi masă, scaun ori altcevà,—este de aur, şi comoara va cuprinde aur; dacă va fi de argint, şi comoara va fi de argint. Norocul la comoara săpată, va fi numai al acelui ce va vedeà acel lucru (3).

Prin jud. Botoşani, lucrul care se găseşte pe comoară, se chiamă *bour*,—„bourul comorii" (4); tot astfel şi eu îmi amintesc cum căutam în copilăria mea mai cu dinadinsul bani prin preajma unui loc unde aflam un gologan (5).

Mai pretutindeni se crede că înainte de a începe să sape comoara, trebue să se îndeplinească legământul pus de cel dela care a rămas comoara. In această privinţă iată câtevà credinţi sucevene:

„Când te duci să sapi o comoară, să-ţi ieai sapă, hârleţ, cazmà şi încă următoarele lucruri: *lumânare din ziua de Paşti, smirnă* din cădelniţa popii şi *usturoiu*. De ai lumânare de *parvoiu*, nu-ţi mai trebue alt nimic; poţi să te duci cu pieptul deschis; n'ai de ce să te temi.

Cu usturoiu se unge în cruciş pe faţă, când se apropie de comoară, şi zice nişte cuvinte [cari nu se pot şti decât de acei ce sapă].

In timpul când sapi comoara, *Ştima banilor*,—Dracul,—iesă şi mereu umblă în jurul omului, prefăcându-se în iepure, vulpe, lup, urs. La urmă se face om şi se apropie de acel care sapă comoara, ca de trei paşi şi zice:

— Ce cauţi aici?

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 246.
(2) *Ibidem*, pp. 249-50.
(3) *Şezătoarea*, V, p. 108.
(4) Cred. Rom. din com. Truşeşti, împărt. de d-l C. Atanasiu.
(5) Com. Ţepu, jud. Tecuciu.

— „Vreau să sap și să ieau banii!

— Ce ai să faci cu banii?

— Am să dau milostenie pe la mânăstiri, — după cum trebuie.

Dacă banii au fost puși în pământ cu condițiunile aceste, atunci Știma zice:

— Fie după cum ai zis; numai să te ții de cuvânt!

Dacă cel ce a pus banii în pământ a zis „cum i-am luat eu, așà să-i iea cel ce i-a găsi", atunci Știma zice:

— Să-mi dai cap de om și ți-oiu da banii!

Dacă cel ce sapă e lacom de bani, îi dă Știmei pe unul din familia lui.

Dar vai de sufletul care-i dat Știmei pentru așà fel de lucru!...

Un om din satul Păltiniș, com. Neagra Șarului, a săpat o comoară, și Știma banilor i-a cerut un cap de om. Dintru'ntâiu, mai nu-i veniă la socoteală condițiunea asta, dar îndoindu-l lăcomia de bani, i-a dat Știmei pe o nepoată a lui, ce o înfiase el.

Nepoata omului erà de opt ani, și după ce a dat-o *unchesu-său* Știmei, în timp de patru ani, copila s'a făcut hâdă și închircise, de erà ca una de trei ani. Ea știà din ce pricină i se întâmplase una ca asta, și mereu se rugà lui Dumnezeu să-l hrănească de bani pe unchesu-său.

Copila a murit în chinurile cele mai îngrozitoare, — Dumnezeu a lucrat, — da nici unchesul copilei n'a avut moarte bună".

Apoi, o altă povestire:

„In Transilvania, — nu știu anume în ce localitate, — erà o comoară. Și au umblat oameni de toate națiile: Unguri, Secui, Nemți, ca să și-o sape și să-și iee banii, dar Știma banilor le cere *„cloșca lor cu pui"*. Și fiindcă nu înțelegeau ce vra să zică Știma cu vorbele acestea, n'au putut să iee banii în ruptul capului.

Acù, s'a dus un Român, a săpat comoara și numai ce vine Știma banilor:

— Ce-ți trebue, măi? — a zis răstit Știma.

— Bani; alt nimic!

— Dacă vrei să-ți dau bani, să-mi dai și tu *cloșca ta cu pui.*

Cloșca cu pui nu erà alta: *femeia și copii*, și românul aveà nevastă cu patru copii.

— Ți-oiu da-o, dar întâiu să duc o pereche de desagi de bani cu calul acasă, și când m'oiu întoarce, am să-ți aduc cloșca cu pui, și atunci mi-i da și banii aceștialalți.

— Bine!

Şi l-a lăsat pe român de şi-a umplut o pereche de desagi şi s'a dus acasă. Românul se întoarce înapoi fără să aducă pe nevastă-sa.

— Ei, n'ai adus cloşca?

— Ţi-am adus-o şi-am lăsat-o în cutare loc!

Şi românul dă să-şi umple iară desagii.

— Să nu pui mâna nici pe un ban; întâiu să-mi aduci cloşca aici şi pe urmă iea-ţi-i!

— Eu aşă-ţi dau cloşca: dacă mi-i face *turtă de cenuşă* şi după ce-i coace-o, să mă văd printr'însa ca'n oglindă.

Ştima s'a necăjit fel şi chip, da de unde să facă una ca asta.

— Ei, vezi? Cum nu poţi să faci tu aceasta, aşă, nici eu nu pot să-ţi dau cloşca.

Când a auzit Ştima aşă, a sărit de-o palmă dela pământ; s'a mâniat foc şi nu se lăsă de tot la român.

Atunci românul a scos bricinarul dela berneveci, a rupt cheotoarea dela gura cămeşii şi a legat cu bricinarul degetul lui cel mic la rădăcină şi cheotoarea de vârful aceluiaş deget. Strângeà de deget şi cu bricinarul şi cu cheotoarea. Ştima *se vânjolià* pe jos, să moară, şi tot nu se da. Românul n'o slăbià; mereu strângeà de deget.

Ştima, văzând că nu-i chip, i-a zis Românului:

— Iea-ţi banii, şi femeia fie a ta, numai dă-mi drumul, că tu eşti mai al Dracului şi decât mama Dracului.

Românul întâiu a umplut desagii cu bani, s'a dus cu dânşii acasă şi iară s'a întors, până i-a gătit. Pe Ştimă a tot chinuit-o până ce i-a zis iară:

— Mă rog la toţi Dumnezeii cari-i ai, lasă-mă că nu ţi-oiu face nimic, nici ţie, nici la urmaşi de urmaşii tăi! — şi abià mai puteà suflà.

Românul i-a dat drumul Ştimei, de s'a dus pe pustii" (1).

Am văzut mai sus cum legământul, pe lângă că trebuie să fie greu de îndeplinit, să fie şi greu de înţeles; căci, cât trebue să se gândească cel ce sapă, de pildă, până să-şi deslege ce-i aceea „cloşca cu pui"?

(1) *Şezătoarea*, V, pp. 103–10.

In următoarea povestire, iată un alt soiu de legământ:

„Omul se dusese la pădure după lemne. Pe la amurgul serei vede arzând o comoară, pe care se află un *spurcat* de om. Omul văzând comoara, s'apucă s'o sape.

Odată i se arătă un Drăcuşor mic, negru ca ceaunul, cu fes roş în cap, cu ochii ca focul şi cu nişte cănci la mână ca colţii pieptenilor de cânepă, şi-i zice:

— Ce faci, măi omule, acolo?

— Ia, săp comoara asta!

— D'apoi ai împlinit condiţia pusă de stăpânul ei când a îngropat-o în pământ?

— Ce condiţie să îndeplinesc?

— Ca să mânânci spurcatul ista, ş'apoi s'o ieai.

— Il mânânc, bre!

— Când l-ăi mâncă, să vii s'o ieai!

Şi omul naibei, şiret şi sucit cum erà, iea spurcatul, îl învăle[şte] într'un ştergar, îl duce acasă, îl pune în cuptor, îl usucă bine, îl pisează ca chiperul, şi când mâncà borş ori lapte dulce cu mămăligă, presără şi câte puţină făină din spurcatul uscat.

Când gătì de mâncat spurcatul, se duse să-şi iea comoara.

Necuratul crăpà de ciudă că rămâne şi fără bani şi fără om, şi căutà să puie omului beţe în roate. Dar omul, prin câtevà cruci făcute cu duh curat, îl isgonì şi-şi luă comoara" (1).

Prin unele părţi se zice că dacă la săpare se găsesc *măsele* de *Ciumă*, acestea nu se ieau, ca să nu moară de ciumă cei ce au săpat comoara" (2).

La săpat, nu trebue să cadă ţărână în groapă, căci orbesc cei ce sapă (3).

Groapa nu se astupă (4); alte ori însă se zice că groapa să se astupe, după ce se pune într'însa *grâu* sau *porumb*, ca să nu moară cel ce-a săpat-o (5).

In groapă trebue să se mai lase din banii găsiţi, ca să aibă ce numărà Scima banilor în fiecare zi (6).

(1) *Şezătoarea*, I, pp. 285–6.
(2) *Ibidem*, V, p. 111.
(3) *Ibidem*, I, p. 285.
(4) *Ibidem*.—Gorovei, *Credinţi*, p. 73.
(5) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251.
(6) *Ibidem*, p. 247.

Din banii luați trebue să se dea la fete sărace și femei văduve ca cel ce i-a luat, să aibă parte de dânșii (1).

De câte ori nu s'au ținut în socoteală aceste lucruri, săpătorii n'au ajuns la aceeace doriau. In această privință iată câtevà povestiri;

Întâia este culeasă din jud. Tecuciu, în următoarea cuprindere:

Doi inși au dat de torțile unei clădiri într'o surpătură, pe malul Siretului. Au încercat s'o sape, dar îndată ce săpau oleacă, groapa se astupà la loc.

Au săpat așà degeaba mereu, până când într'o seară le ieși din pământ un *călugăr* bătrân, de-și ridică sprincenile cu cârja. Erà *Necuratul*, căruià îi erà juruită comoara.

Călugărul le grăì:

— De geaba vă trudiți voi; comoara asta este a mea!

Și cum a zis, a și pierit.

Oamenii, dacă au văzut că nu mai pot umblà într'ascuns, au spus la primărie, și de acolo s'a pornit lume multă la săpat la comoară. Dar, ori cât se trudià norodul, erà în vânt: Călugărul veșnic le dărâmà din maluri și veșnic le spuneà să nu mai sape, căci nu vor ajunge la nici un capăt.

Oamenii au adus nouă popi și popii au început cetanie mare, și numai așà au făcut oleacă de spor. Dar, cum tinchiau preoții din cetit, Necuratul iar se arătà, iar dărâmà, și iar îndemnà lumea să nu se mai trudească.

Preoții au cetit înainte, oamenii au zorit cu săpatul, dar când ajunseră să răstoarne comoara în lada primăriei, călugărul și-a sprijinit toiagul în toarta căldării, și când a apăsat-o odată, a afundat-o cu mult mai adânc decât cum erà la început(2).

A doua povestire se aude prin jud. Prahova:

„Acum să vezi,—zice o bătrână,—să vezi dumneata ce-a tras bărbatu-meu cu o comoară pin grădina lui:

S'a pus într'o noapte s'o sape cu un frate a lui și cu unul Ion al Anichii. Cum începură să sape, s'auzì de sub pământ un sgomot mare, așà ca un reghiment de călăreți, cu arme grele. Ei

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 251: „Și când [e] să cheltuești din bani, se zice că e bine să faci mai întâiu o pomană, și popii să-i cumperi un patrafir, și să faci și o haină".

(2) Culegere din com. Negrilești, dela Simion al Bordei.

luară cu ei icoane, apă sfințită, alea.... Cum stătù sgomotul de sub pământ, începură a trece în goană mare pe drum o turmă de *mânji* cari nechezau năprasnic... (1).

Acum, după ce trecură mânjii, iată că vine pe ogoare *un om înalt*, înalt și slab, care a trecut gardul pășind și i-a întrebat:

— Ce faceți aci, oameni buni?

— Ia, căutăm și noi cevà!

— Degeaba căutați, că nu sunt ai voștrii, ci ai mei!

Și cum a zis, s'a lăsat în groapă cu picioarele și s'așezat pe a margine. Ion al Anichii care erà în groapă până la gât, n'a așteptat multe și a țâșnit afară. Au luat-o cu toții la fugă. Bărbatu-meu a întors capul și a văzut pe *omul ăla lung* cum puneà pământul la loc în groapă.

Dracul, dacă sunt banii jurați lui, nu lasă pe nimeni să-i iea. Dacă nu-s ai lui, n'are hodină până nu-i dă cui se cuvine"(2).

A treia povestire se aude prin Oltenia, cam tot în aceeaș cuprindere:

„In pământ se găsesc multe comori și *visterii* de bani îngropate la locuri însemnate de oameni bogați din lumea veche. Noaptea, mulți oameni văd banii jucând, acolo unde este îngropată comoara. Pe locul acela răsare foc și bălbătaie.

In lumea veche, într'o țară care azi nu mai e, trăià un moș și o babă. Ca copil, aveau un nepot, un băiețel, pe care îl botezase și îi puseră numele *Dragu*, pentru că erà bun și drăguț. Moșul aveà avere, bani mulți, nenumărați, și nu știà cui să-i lase după moarte. Pe toți i-a îngropat în pământ și le-a pus semn. Baba țineà la ei, căci și ea muncise la strânsul lor. La moarte, pe patul de zăcere, s'a luat la ceartă cu baba. Moșul vrea să lase banii moștenire băiatului, iar baba nu voià, în ruptul capului.

— Să-i lăsăm lui Dragu!—ziceà moșul.

— Ba să-i lăsăm lui *Dracu!*—răspundeà baba.

Moșul a murit, și baba, cu descântecile ei, a cântat și a descântat banii moșului, până a pus Dracul stăpânire pe ei. Băiatul nu i-a mai putut luà și au rămas în pământ ascunși.

---

(1) Urmează: „că Dracul se poate preface în tot felul de lighioane, în om în femeie, în cal, în pisică, în ied; numai în *oaie* nu", — dându-se și legenda.

(2) *Drum drept*, X, p. 719.

Astăzi, dacă cinevà îi descopere, dracul îl poceşte şi se ţine de capul celui ce se foloseşte de ei (1).

In această privinţă, iată şi următoarea povestire a unor căutători de comori, pe cari le văzuseră arzând pe o păscătoare de cai:

„Aveam în mână o nuieluşă de fier lungă şi subţire, cu care dam în cai. Ajunsesem la o luncă din mijlocul pădurii, unde văzurăm din loc în loc nişte grămezi de pământ proaspăt scormonit. Par'că erau făcute într'adins. Din doi în doi paşi, un muşuroiu, alături cu o gaură lată de vre'o două degete.... Mă siliiu şi făcuiu să intre [varga] toată în pământ. Începuiu să ciocănesc, şi se auzì un sunet metalic, a plin, de vreo oală sau ulcică, care ne-a făcut să ne îngheţe sângele în vine... Am dat peste comoara căutată de ceilalţi.

Lărgirăm gaura că să putem băgà mâna şi să scoatem oala cu galbeni.

Incepuse să se arate zorii zilei, când, băgând mâna asta stângă înăuntru, am dat de cevà tare şi ascuţit, ce-mi intră în degetul ăsta arătător. Mai lărgirăm niţel gaura, şi după puţin timp erà scoasă afară. Când o văzurăm, scoaserăm amândoi câte un strigăt. Am aruncat-o cât colo, şi ne-am făcut cruce de frică. Ce găsisem? O căpăţînă de mort, aproape putrezită şi grea de pământul aşezat pe ea.....

Şi nici nu ştiu când ne-am trezit acasă. M'am culcat, dar nu se lipià somnul de mine de loc; vedeam numai schelete şi căpăţini de mort. A doua zi mă scol obosit. Mă dureau şalele, oasele şi capul, par'că muncisem e săptămână, iar mâna n'o simţeam de loc..."(2).

Din unele părţi transilvănene, avem următoarele credinţi ieşite tot din felurite povestiri:

Despre o comoară, «Baia Buhii:».

„Acolo e lucru necurat, ştiu eu. În *vrăjbi*, când oamenii nu-şi aveau unde a-şi ascunde *scumpeturile*, zice că s'au dus într'o noapte doi stăpâni cu două slugi să-şi ascundă bogăţia în pământ. Două căldări mari pline cu galbeni. Le-au ascuns într'o groapă săpată *la rădcina unui fag*. Când colo mai târziu, vroiau să vadă de ele: iea banii dacă ai de unde! Nu mai erau nici căldări, nici galbeni. Le înghiţise pământul. Adică le înghiţise

(1) *Ghiluşul*, I, no. 11–2, pp. 18–9.
(2) *Albina*, XIX, pp. 93–5.

Necuratul, că bag sama el îi mai mare peste banii ascunşi în pământ. Cum umblau stăpânii necăjiţi, strigând în dreapta şi în stânga, iaca aud într'o seară că băieşii dela Baia Buhii au dat peste două căldări în gura băii, că pe atunci lucrau şi pe acolo băieşii, ca la alte băi. Au cercat ei să ridice căldările, că erau întoarse cu fundul în sus, dar n'au putut. Şi pe când se căsniau să le urnească, iată *Bată-l-ciuma* iesă de sub căldare, scuipând flăcări şi *piatră pucioasă*. Au rupt-o la fugă bieţii oameni, de le sfărâiau călcâiele. Când să meargă în ziua cealaltă la baie, mai intră dacă mai ai pe unde! Satana îngrămădise două stânci deasupra intrării, de nu mai eră chip să răsbaţi. Când s'au pus să le urnească din loc, auziau zbierăte şi ţipete, încât n'a mai cutezat nimeni să se apropie pe-acolo. Ş'aşà baia a rămas pustie" (1).

„Comorile legate se zice că nu se arată în ori ce vreme: se zice că ele joacă numai în puterea nopţii de *Sf. Gheorghe* şi de *Ispas*. Se întâmplă de vede comoara unul, cui nu e dăruită, dar, ori o vede de departe şi nu o poate găsi, ori dacă vrea să o scoată, comoara fuge de *odorogeşte* şi face sgomot, ca şi cum ar umblà nişte care, dar de văzut nu vede nimica. Că de multe ori aude omul odorogind în tindă, aude trosnind mesele, scaunele şi grinzile dela casă, face feştanie şi tot odorogeşte, şi atunci ştie de bună samă că e comoară, şi se duce la cărturăreasă de-i dă cu cărţile, ori îi caută în păscălie şi îi spune verde că în casă la el, ori în grădină la el, ori în curte la el e comoară; dar dacă e, n'are ce face dacă nu-i e dată. Şi dacă îşi face într'adins s'o scoată, când e să dea de ea, atunci îi piere, de se mai bagă încă pe atâta în pământ.

La unii li s'a întâmplat de au săpat comoara şi au dat de ea, şi au văzut şi galbenii, dar n'au putut să-i iea, că erau bani dăruiţi *Ălui din bolovani*, şi când dau să-i apuce, le alunecau printre degete, că pe banul dăruit Ucigaşului, nu se poate face nimeni stăpân.

Alţii, iar, dacă li s'au arătat, ş'au început să sape, şi auziau că sună a comoară (2), cum vreau să o scoată mai iute, au pomenit

(1) Al. Ciura, *op. cit.*, pp. 109–10.

(2) Şi prin jud. Tecuciu se crede că dedesuptul unui loc care sună a gol, se află o comoară.

pe *Ucigă-l-crucea* și atunci numaidecât comoara a început să odorogească ca cum tună Sânt-Ilie, și să fugă pe sub pământ. Căci nici o comoară nu se poate scoate, dacă pomenești de *Necuratul;* și când începi să sapi, gândul numai la Dumnezeu să-ți fie și să-ți faci sfânta cruce și altcevà să nu vorbești decât tot de Dumnezeu.

Alții, iar, dacă li s'a arătat comoara și au văzut-o unde e și au pus semn, când s'au dus s'o sape, s'au dus noaptea prea târziu, și cum săpau și nu mai dau de ea, i-a apucat cântatul cocoșilor și atunci au pierdut-o, pentru că, cât au dat *cocoșii* în cântat, *Dracul* nu mai are putere; de atunci, nici comoara nu se mai arată" (1).

Avem destule mărturii că s'au săpat totdeauna comori. Atâtea movili vechi,—semne de hotar,—au fost mai târziu scocioríte, spre a se vedeà dacă nu cumvà ascund vre-o comoară; ele se întâlnesc mai târziu ca *movili săpate* (2) sau *movili găunoase*.

Și ferește, nu-i de mirare, dacă umblând după comori, se dă peste alte bogății tăinuite, bune și acestea, dacă nu pentru săpători, ci pentru istorici (3).

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 253.

(2) G. Ghibănescu, *Surete și Izvoade*, IV, 174: *„...movilă ce este săpată în vârful ei*, și este și piatră pusă într'însa". —*Miron Costin*, I, p. 333 într'un act din 1488: „Di acolo drept prin mijlocul loziilor până'n doi *movile săpate*".

(3) Cf. V. Pârvan, *Știri nouă din Dacia Malvensis*, București 1913, p. 29: La 5 April, 1912, cinci locuitori din Bălănoaia—Vlașca, săpând o *măgură*, — tumulus, — dau la 2 m. 50 de un vas de bronz. —*Miron Costin*, III, p. 5.

CAPITOLUL VIII.

Descuiarea comorilor.

Când comorile sunt închise în pivniţi, întâia şi cea mai mare greutate pentru cei ce le caută este descuiarea uşilor cari au lacăte, obişnuit, peste putinţă de deschis. Lucrul acesta se poate ocoli prin pândirea zilei când aceste uşi se deschid singure, ca şi acei minunaţi *munţi ce veşnic se bat în capete*, şi cari odată, numai o clipă, se opresc, spre a da prilej voinicilor să iea un sipuşor de apă vie care izvorăşte de sub dânşii.

In această privinţă, iată întâia povestire:

„Se zice că în interiorul piscului Orlea,—în vecinătatea Haţegului,—se află un palat minunat, care-i plin de toate avuţiile şi scumpeturile lumii. Palatul, întreg de aur, acoperit cu diamant, uşile, mesele, scaunile, toate de aur, bătute cu pietre scumpe, podèlele de argint, iar în palat, pe tronuri strălucitoare ca soarele, şed împăraţi cu coroanele (1) pe cap, rezemaţi pe toiege. In colo, prin palat, vrafuri de galbeni de-ţi ieau ochii. Porţile acestui palat, spune tradiţiunea, sunt jos, în undele râului ce curge pe sub pisc. Ele însă nu *se deschid* decât *odată pe an*, şi anume când dă întâiu în toacă, în ziua de Paşti; atunci se dă apa înlături, se deschid porţile şi stau deschise, cât ţine serviciul divin în dimineaţa de Paşti.

Cine va prândi aceste momente, poate să intre în palat să-şi iea avuţie cât voeşte; daca însă ar apucà să se închiză porţile înainte de a ieşì el, atunci trebue să stea închis până la anul.

...Erà un locuitor în oraş, cam într'o ureche de altfel, despre care se ziceà că a păţit-o, de a şezut un an închis în palat. Cu toate acestea, sărmanul erà sărac lipit pământului. Se vede că nu putuse luà nimic din avuţiile fermecate ale palatului“ (2).

---

(1) De sigur, greşală: *coarnele.*

(2) O. Densuşeanu, *Tradiţii şi legende populare,* Bucureşti, pp. 59–60.

Tot cam astfel se povesteşte şi prin Bucovina despre comoara din muntele Teţin de lângă Cernăuţi, rămasă acolo dela Turci, cari o închinară Diavolului: „Spre zile mari, cum sunt Paştile, se deschide poarta cea de fier şi rămâne deschisă până ce iesă [preotul] cu liturghia.

Odată, un om din Revna îşi căută boii, şi-a văzut uşile deschise. Inlăuntru nu erà nimeni, dar a văzut acolo o grămadă de bani. El a intrat şi a luat o cuşmă. *Dracul* l-a văzut, şi când da el să iasă, Dracul iute a închis uşa şi i-a prins călcâiul de i l-a rupt. S'a dus cu durere acasă. Sângele curgeà după el ca dintr'un bou. Dar boii nu i-a mai căutat că a avut cu ce cumpărà" (1).

In al doilea rând, descuiarea este legată de porunca *Ştimei;* cel ce vrea să aibă această comoară, să îndeplinească această poruncă.

„Pe Neagra-Şarului, ţinutul Sucevii, erà o vadană, care aveà numai un băiat şi zece capre, căci când nu-i locul larg de păscătoare, greu-i de ţinut mai multe capete de vite. Aşà se mulţămià femeia şi copilul cu aceste sufleţèle de căprioare, cât se poate de mult.

Intr'o zi, pe la Ispas, a pornit băiatul cu caprele spre munte, la păşune, prin poienile înnălbite de *breabăn* şi brănduşi. Acolo, întâlnindu-se cu alţi băieţi, s'a apucat de joacă, lăsând caprele să pască în voie. Şi jucându-se el eşà, la o vreme a băgat de samă că nu-s caprele: afurisitele, urmându-şi obiceiul, s'au tot îndepărtat, până când nu s'au mai văzut. De asta, băiatul s'a luat după ele, şi-a mers, şi-a mers până când a ajuns la *Izvorul Voivodesei.*

Acolo, la Izvorul Voivodesei este beciul cu comorile lui *Pintea Viteazul.*

Cum mergeà băiatul supărat, dă de o stâncă mare, şi în stânca aceea vede o uşă. Stă el şi se înhoalbă la uşa stâncii, şi numai ce vede *o femeie îmbrăcată toată în alb.*

Femeia aceea erà *Ştima comorilor.*

Băiatul, n'a ştiut ce femeie-i; a întrebat-o dacă nu cumvà n'a văzut pe-acolo nişte capre. Dar Ştima a zis către băiat:

— Lasă caprele, şi vino cu mine!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 480.

Băiatul, de voie, de nevoie, a intrat pe uşa beciului, şi pentru cele câte le-a văzut, s'a minunat peste măsură. In mijlocul beciului erà o masă de piatră şi pe masă erà o *gâscă* de diamant, dela care se vedeà în tot beciul. Pe lângă pereţi erau numai buţi cu galbeni.

Cum şedeà băiatul înlemnit în mijlocul beciului, Ştima îl iea de mână şi-i zice:

— Aceste comori sunt toate în norocul tău, dar să ieai bine de samă la cele ce ţi-oi spune. Din aceste buţi să faci şapte *poduri* peste ape, să ridici trei *biserici* în trei sate, să măriţi nouă *fete sărace* şi la nouă *vădăni* să le cumperi vaci cu viţei. După ce vei face toate acestea, ceilalţi bani să-i întrebuinţezi pentru tine, făcând în toată Joia câte o *milostenie.*

După ce i-a spus toate acestea, a luat Ştima comănacul băiatului, l-a desdoit, l-a umplut cu galbeni, l-a luat de mână, l-a scos până în uşa beciului, şi i-a zis:

— Ce-ai văzut, să nu spui la nimeni până peste trei ani; de azi în trei ani, să vii iarăş la mine, dar bagă de samă că-ţi mai spun încă odată: să nu care cumvà să mai afle şi alţii, în afară de maică-ta!

Băiatul a uitat de capre, a luat comănacul cu galbeni şi a pornit-o pe vale'n jos, spre casă. După ce a ajuns acasă, a arătat mâne-sei comănacul plin cu galbeni, i-a spus cum i-a ieşit Ştima comorilor dela beciul lui Pintea înainte, tocmai la Izvorul Voivodesei şi cum a stat de vorbă cu dânsa.

Cu banii, văduva n'a făcut mare lucru. Atâta numai, că s'a dus într'o Duminică la biserică şi-a plătit popii leturghie un gălbenaş.

Popa, după ce a gătit slujba, a chemat pe femeie numaidecât la el, ca s'o ispitească, să afle, de unde are galbenul. Femeia la început, s'a ferit să răspundă, dar văzând că popa n'o slăbeşte, ba că chiar o şi *secrementeşte* că va da-o pe mâna stăpânirii, a spus totul din fir în păr.

Popa, lacom, pe obiceiu, a chemat îndată şi băiatul, a pus slugile să *întarniţe* caii, şi cu toţii, au plecat pe vale în sus, spre Izvorul Voivodesei, la beciul lui Pintea Viteazul.

Acolo, băiatul mai să nu cunoască locul, căci, trecuse o bucată de vreme şi iarba crescuse mare, astupând uşa din stâncă. Tocmai

după multă căutare, a aflat ușa, dar atunci și-a adus și băiatul aminte că Știma îi poruncise să nu vină înainte de împlinirea celor trei ani.

Văzând astfel că s'au trudit de geaba, popa și cu slugile sale au pornit spre casă. Nu mult după asta, popa a căzut la pat, a zăcut ce-a zăcut și a murit.

Au trecut și cei trei ani și într'o zi de Ispas, băiatul s'a pornit iară pe cale în sus, până la Izvorul Voivodesei, la comorile lui Pintea Viteazul. Cum a ajuns lângă stâncă, a văzut de-odată deschizându-se o ușă și în ușă a văzut pe Știma comorilor îmbrăcată în straie albe, care i-a zis:

— Dacă n'ai ascultat ce te-am învățat, de astăzi înainte nu vei mai avea nici un noroc, și nici un fir de minte!

Știma s'a făcut nevăzută iar băiatul a luat-o peste câmp, nebun. Nebun a trăit, și nebun a murit în mânăstirea Neamțului (1).

De cele mai multe ori, aceste comori nu se pot descuià dacă nu se ating lacătele tainițelor cu *iarba fiarelor:*

Pe la mânăstirea lui Adam, din jud. Tutova, se zice că este o comoară strașnică, pe care o poate vedeà ori și cine. Este făcută în chip de beciu, cu ușă, și cu un lacăt sdravăn pe care stă scris: „Nimeni nu poate umblà aici, fără *iarba hiarălor*".

S'a încercat „ștatul" fel și chip, ba a trimis și oști, ca să-și încerce puterea, dar degeaba. Mulți au cheltuit averi, căutând *iarba fiarelor*, dar aceea nu se găsește lesne, pentru că nimeni n'o cunoaște (2).

Prin jud. Brăila se zice că *iarba fierului* e aurie sau arginție (3), sau roșie (4).

Prin Bucovina se spune că *iarba fiarelor* crește pe locul unde a pierit trăsnit un Diavol, — „Ucigă-l-tunul" (4).

„Unii spun că *iarba fiarelor* e neagră și subțire la fir și crește pe câmp pe unde crește și cealată iarbă, doar atât că dacă în vara asta a crescut, de pildă, în poiana dumitale, iarna se pierde, și la primăvară nu mai răsare tot acì, ci hăt departe, *peste treĭ*

(1) Împărt. de d-l T. Bizom, Vatra Dornei, Bucovina.
(2) Dela Simion al Bordei, com. Negrilești, jud. Tecuciu.
(3) Academia română, *Ms. no. 3418*, p. 195.
(4) *Ibidem*, p. 290.
(5) Voronca, *op. cit.*, p. 532.

ape curgătoare şi tocmai peste nouă ani mai răsare tot în locul ăla.

Alţii spun că *iarba fiarelor* e roşie la fir, iar alţii spun că e şi roşie, şi neagră, adică e de două feluri, dar cea neagră e mai bună". Ori cum, ceea ce-i sigur este că iarba fiarelor există! (1).

Prin jud. Muscel se crede că iarba fiarelor creşte prin smârcuri, pe lângă lacuri şi este de coloare roşie ca focul. Această faţă şi-o ţine toată noaptea şi dimineaţa, până'n răsăritul soarelui; după aceasta însă să înverzeşte şi nu se mai poate cunoaşte din celalte bălării (2).

Prin Bucovina se spune că *„iarba tâlharilor"* creşte pe piatră şi între *peliniţă*. Ea are cap, ca şi omul, şi e vie, umblă. Frunză n'are: numai nişte aripi din umere, coadă şi picioare. E de coloare gălbie. Rădăcină n'are. Pe piatră îşi lasă o ţâră de rădăcină şi merge mai departe. Când e nour, o poţi căpătă. Atunci o cunoşti pe piatră, şi atunci e mai groasă; dar când e soare, se subţie de tot. O bucăţică de aceea dacă ai luă în gură, mori pe loc. Ea, foarte rar unde se găseşte. Tâlharii o vără în palmă. Pe lângă Noua-suliţă, se află".

Tot cam acestea pare a se crede şi prin jud. Botoşani: Iarba fierului e o roată mare, — vra să zică: are chipul de roată, — şi fiecare creangă are 12 crăcuşori.

In apropierea Botoşanilor este undevă o comoară pusă de 7 ani şi n'o pot lua decât 7 fraţi cu trei fire de *iarba fierului* (3).

Totuş locurile pe unde creşte iarba aceasta se cunosc, căci mai ales, păscând caii impiedecaţi în *fiare*, pe acolo, fiarele încuiate, atingându-se de această iarbă, se descuie singure (4). Mai mult chiar, unii *cai* îşi leapădă şi *potcoavele* (5).

Mărturia vine îndată:

„Eu, — povesteşte un om din Adâncata-Dolj, — m'am încredinţat

(1) *Ion Creangă*, V, p. 15.

(2) *Ibidem*, II, p. 239.

(3) Voronca, *op. cit.*, 532.

(4) *Şezătoarea*, XV, p. 45: „In Spătăreşti, sat de lângă Folticeni, la locul numit „la râpi" se spune că este iarba fierului, căci mai întotdeauna caii ce păşteau pe acolo, se despiedecau".

(5) *Ibidem*. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 175 v°.

despre asta în vara când aveam islaz la Rovină. Noaptea băgam caii în fiare, — ne era teamă de hoți, — și seara, noi, cu mânile noastre încuiam fiarele bine, și dimineața, din 20—30 de cai băgați în fiare, mai găsiam 5—6 cu fiarele; ceilalți le pierdeau pe poiană. Vezi că iarba fiarelor are putere să descuie orice *lacăt*, orice *broască*, orice *zăvor* și *încuietori*. Numai cevà-cevà să apropii de lacăt, și țac! lacătul sare cât colo. Și bag de samă, pe islazul dela Rovine anul ăla erà vreun fir de iarba fiarelor, și când se apropià calul de ea, îi săriau fiarele dela picioare cât colo. Astfel ce să fi fost?" (1).

Rupând din toate soiurile de ierburi și punându-le într'o tovată cu apă, toate buruienile plutesc pe fața apei, în afară de *iarba fiarălor* care cade la fund (2).

Prin jud. Muscel, pe unde se crede că iarba fiarelor este roșie, celor ce vor s'o găsească, li-i mai ușor, căci o pot deosebì de alte soiuri de iarbă (3).

Un mijloc de a aflà această iarbă, ar mai fi:

Să târâi un *lacăt* încuiat prin locuri de fân și să bagi de samă când se descuie lacătul. Atunci, să te uiți primprejur și să vezi ce buruiană rară este aceea pe care n'o cunoști și să știi că aceea este iarba fiarelor (4). Sau:

Prinzi doi pui de *ariciu* și-i închizi undevà bine, încuindu-le ușà cu un lacăt sdravăn. Când îi va căutà ariciul și-i va găsì, va plecà să afle iarba fiarelor, cu care numai atingând lacătul, îl va preface în bucăți. Dacă ieșți pe-aproape, poți pândì și pune mâna pe iarba aceea, căci ariciul după ce își face treaba cu iarba, o lasă jos (5).

---

(1) *Ion Creangă*, V, p. 15.

(2) *Șezătoarea*, XV, p. 45.

(3) *Ion Creangă*, II, p. 239.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.—*Ion Creangă*, II, p, 239.

(5) Idem.—Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 10 v°, 76 v°, 88, 162 v°, 256 v°, 272 v°, 290 v°.—*Șezătoarea*, XV, p. 445: „Puțină lume cunoaște *iarba fierului*. Ca s'o capeți, ieai o *aricioaica* cu pui, îi închizi puii cu gard, în care faci o portiță, pe care o închizi cu lacătă. Aricioaica, neputând intrà la pui, caută prin lume ,iarba fierului, cu care descuie lacăta". — *Ion Creangă*, V, pp. 15—6.— A. Gorovei, *Credinți*, p. 11.—Voronca, *op. cit.*, p. 532. — M. Gaster, *Literatură populară română*, p. 326: Legenda ierbii fiarelor „care se bucură de o reputație foarte mare în credințile poporului... nu este altcevà decât legenda solomonică despre *Șamir*".

Prin jud. Muscel se zice că după ce ariciul lasă jos iarba fiarelor şi intră în cuşcă la pui, „să fii acoleà *adiba*, s'o şi ieai, că pe urmă el, după ce şi-a scos puii, o mânâncă. Nu-i vorbă, că de l-ăi spintecà, şi tot i-o găseşti în burtă“ (1).

După unele credinţi, iarba fierului se află numai în cuibul ariciului (2).

Se urmează la fel cu un *dihor*, ai cărui pui se închid (3). Sau: „Cel ce voeşte numaidecât să aibă *iarba fierelor*, — acea iarbă misterioasă, despre care se crede că are putere de-a descuià orice încuietoare, — se duce şi bate împrejurul cuibului *ciocănitoarii* (4) cuie de fier. Ciocănitoarea, ca să poată intrà în cuib, se duce şi nu se 'ntoarce înapoi până ce nu află iarba fierelor, iar după ce o află şi aduce, cum o atinge de cuib, cuiele îndată pică jos, şi atunci, cel ce-i trebue iarba, o poate foarte lesne căpătà, dacă pune şi ţine cumvà pe ascuns un vas dedesubtul cuibului, căci ea pică dimpreună cu cuiele“ (5).

Sau:

Să pleci, cum fac unnele babe, în răsăritul soarelui, la câmp, când roua este încă nescuturată şi dacă cunoşti iarba fierului după felul cum străluceşte roua, întinzi până la acel fir de iarbă capătul unei trestii sau al unei vergi lungi, după care apoi o poţi rupe (6).

Sau:

„Dacă ai un fânaţ cosit, fără nici un muşuroiu, fără nici un ciot, şi dacă acolo ţi se rupe coasa, să ştii că pe acolo creşte *iarba tâlharului*. Deci, taie toată brazda aceea, în care ţi s'a rupt *coasă* (7), dela un capăt până la altul, ridic'o şi du-o la o apă curgătoare, cum ar fi Prutul, bună oară, şi dă-i drumul pe apă. Ai să vezi dumneata, om bun, minunăţie, că o parte din iarbă apucă la vale, iar o parte se întoarce şi merge în contra apei. Asta care merge împotriva apei, să ştii dumneata, că-i *iarba tâl-*

(1) *Ion Creangă*, II, p. 240.
(2) Acad. Rom. *Ms. no. 8418*, p. 256 v°.
(3) Voronca, *op. cit.*, p. 532.
(4) *Picus martius*, L.
(5) Marian, *Ornitologia*, I, pp. 75–6.
(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 256 v°.
(7) Voronca, *op. cit.*, p. 548: „Coasa numai atunci se rupe în iarbă, când dă de *iarba fiarelor*“.

tâlharului sau *iarba fiarălor*. Dacă ieai un fir din iarba asta și o bagi într'o crestătură ce ți-o faci cu cuțitul în palma dreaptă, și după ce aștepți să se astupe rana, și te duci la furat, să găsești dumneata, nu o lăcată, da zece lăcăți și încuietori, cum le-ai atins cu mâna dreaptă, se deschid, ca și cum nici n'ar fi fost închise și încuiate" (1).

În sfârșit, aflăm și povestiri după cari ușile se sfărâmă, dar banii comorii, cu toate că Știma lipsește și prin urmare nu arată legământul pe care-l păzește, nu se pot luà. Iată o asemenea povestire, auzită în Bucovina:

„Alăturea cu drumul împărătesc care trece prin orașul Siret și duce pe lângă satul Bălcăuț la Suceava, se află o gârlă. La începutul gârlei acesteia, adică acolo unde se întâlnește Sasca cu Miezenii, — două dealuri cari se află în partea despre amiazi a Siretului, — se văd niște adâncituri în pământ.

Adâncicturile acestea însă, nu sunt adâncituri firești, ci ele sunt gurile a trei pivniți, în cari se află mai multe buți cu bani. Iar buțile acelea sunt așezate acolo de un vodă, despre care se zice că a domnit oarecând peste Moldova și a locuit în Siret, și care, la ascunderea comorilor sale, a lăsat urice, cari spun cu cea mai mare acurateață unde-i sunt comorile ascunse și cât de mare e numărul banilor ce se află într'însele.

Nu mult după alipirea Bucovinii la Austria, zice că dând Moldova de uricile acestea, trimise în înțelegere cu împărăția noas-

---

(1) Cred. Rom. din com. Darabani, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l P. G. Savin. — *Sezătoarea*, XV, p. 45: „Hoții mari, cărora nu le poate rezistà nici un fel de încuietoare, o au în palma dreaptă, sub piele. Ea se pune sub piele astfel: se jupoaie pielea dela mâna dreaptă din palmă, se pune iarba fierului acolo, și apoi se coasă iar pielea. După câtevà zile, tăietura se tămăduie și hoțul rămâne cu puterea de a sfărâmà toate încuietorile". — *Ion Creangă*, II, p. 240: se poate pune și la degetul cel mic dela mâna dreaptă. — Voronca, *op. cit.*, p. 532: „Este o iarbă, — se chiamă *iarba fierului*. Aceea rupe fierul. Când se rupe coasa în iarbă fără nici o pricină, e semn că ai dat cu coasa în *iarba fierului* sau *a tâlharilor*. Atunci să ieai și să arunci buruienile pe apă, și care va merge în susul apei, aceea e; s'o ieai și să tai în palmă o crăpăturică și s'o bagi sub piele, și ce-i prinde cu mâna aceea: fiare, lăcați, — toate cad, se deschid. Să fie chiar omul în lanțuri, ori la închisoare, deschizi tot". — *Ion Creangă*, IX, p. 48: „...numai a atins cu *iarba tâlharului* o leacă zăvoarele cămărilor celora, și ele s'au deschis vraiște cât ai clipì, și curgeau galbenii ca popușoii din coșariu".

tră (1) o comisie să scaute pivniţile, să le destupe şi să scoată comorile ascunse într'însele.

Comisia, mergând şi sosind la starea locului, deschise planurile ce le-au fost luat cu dânsa, căută într'însele şi dând de urma pivniţilor, au pus pe mai mulţi oameni ca să sape şi să le destupe.

Trei zile şi trei nopţi de-a rândul se munciră oamenii puşi cu săpatul fără să deie de pivniţi. La sfârşitul zilei a treia însă, săpătorii au dat de trei uşi de fier.

Multă şi mare muncă au avut oamenii cu săpatul, dar şi mai mare chin au avut ei acuma cu deschiderea uşilor. In sfârşit, totuş isbutiră cu chiu şi vai, a le deschide.

Şi când le deschiseră, ce să le vadă ochii? O mulţime de buţi stau înşirate pe lângă pereţii pivniţilor, pline de aur lucitor ca faţa soarelui.

Săpătorii, cum deteră cu ochii de aurul cel strălucitor, bucuria lor; îndată trimiseră soli în oraş să cheme comisia care erà dusă la cină, ca să vie, să numere buţile şi să scoată comorile.

Dar până se adunară domnii din cari erà alcătuită comisia, la un loc, până se porniră şi sosiră, un izvor, care s'a iscat pe neaşteptate, umplù tustrele pivniţile cu apă.

Săpătorii, văzând aceasta, prinseră de grabă a scoate apa, şi scoate azi, scoate mâni, scot mai multe săptămâni de-a rândul, fără s'o mai poată gătì de scos, căci pare că erà lucru pocit: cu cât scoteau ei mai repede şi mai bărbătesc, cu atât şi apa izvorà şi creşteà mai tare. Se vede că izvorul acela de apă erà blăstămul lui Vodă, căci el a strâns comorile acelea şi le-a ascuns acolo, nu pentru lăcomia oamenilor, ci ca să aibă cu ce plătì *vămile* sau *punţile în lumea cealaltă.*

De aceea şi comisia, văzând dela o vreme că numai degeaba se muncesc oamenii cu scosul apei, puse să încuie din nou uşile, să astupe gurile pivniţilor şi se întoarse apoi cu nasul în pământ şi cu buzele umflate, de unde a venit.

Şi de-atunci şi până astăzi nimeni nu s'a mai încumentat a destupà pivniţile acelea şi a scoate comorile cari se află într'însele" (2).

(1) Scrie răpos. S. Fl. Marian, trăitor în Suceava – Bucovina.

(2) Marian, *Tradiţii poporane române,* pp. 85–7.

CAPITOLUL IX.

Comorile la alte popoare.

Fiind pretutindeni aproape aceleaşi împrejurări cari au născut credinţile despre comori, ca şi povestirile cari apoi le-au desvoltat, nu ne va părea ciudată asemănarea care vom vedeà-o între cele arătate până aici şi materialul paralele aflat în folclorul altor popoare.

In toate părţile comorile provin din bogăţii îngropate de oameni. *Franţa* are o mare sumă de astfel de comori ascunse şi rămase tăinuite în pământ din vremea lungilor şi nenumăratelor războaie religioase şi civile, când atâtea castèle s'au dărâmat şi atâtea prădăciuni s'au făcut; fiecare ruină îşi are povestirea sa (1) şi fiecare povestire îşi are comoara ei, după care fuge gândul celor de azi. Când au lipsit răutăţile lănutrice, s'a găsit, ca şi la noi, un bogătaş care să-şi îngroape averile de frica holerii (2) sau Sarrasini destui, cari la isgonirea lor, să-şi lase lucrurile scumpe în gropi neştiute de nimeni (3).

Gândul celor ce le-au săpat locul şi le-au închis cu toată taina putincioasă, a fost, firește, ca să le poată află mai târziu, sau, să facă astfel ca nimeni să nu se poată folosì de acele agoniseli, dacă împrejurările le-au despărţit de adevăraţii lor stăpâni. Cu chipul acesta, se chemau duhurile rele şi lor se încredinţau, spre pază, acele comori, întocmai ca şi'n credinţile noastre (4). De nu va fi o credinţă împumutată lela Români, vom constatà că şi *Ungurii* cred că unele comori se leagă, să nu fie descuiate decât cu *iarba fiarelor* (5).

---

(1) *Revue des traditions populaires*, XIX, p. 306 cu multe exemple.
(2) P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 474.
(3) *Ibidem*, p. 475.
(4) *Ibidem*, p. 474.
(5) C. F. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 54.

Şima comorilor românești nu lipsește nicăieri. *Francezii* o numesc la sing. *Fée*, care, de-i una singură, are și numele propriu, cum e Mélandre sau Milandre. Aceasta ține în dinți cheile cu cari s'ar puteà descuià comorile de ori și cine, dacă ele n'ar frige mai rău decât focul (1). Alte ori, păzitorul comorilor ascunse este un *bălaur*, care de asemeni ține cheia cea arzătoare între dinți (2). Alteori păzește însăș *umbra* care a îngropat acele lucruri scumpe (3), sau ori și ce *arătare* care se poate înfățișà celor ce vor năzuì să le sape, sub chip de *mâță, șarpe, om fără cap călare pe un cal alb* (4), *oaie* (5), *cocoș roșu* (6) sau *femeie roșie* (7).

Germanii numesc aceste știme *unterirdische Zwerge*.

Danezii cred că Știmele pot aveà înfățișarea de *câni negri* cu limbă de foc, *cocoș* sau *om ghebos* (8).

Slavii le numesc la sing. *Vila*, care este *duhul* lor obștesc (9).

Italienii încă le au, și le numesc *Mercanti* (10).

Pe-alocuri, le înfățișează ca niște *schelete*, cari se întrupează numai atunci când omul lacom le primejduește ființa (11).

Ca și la noi, și la alte popoare, comorile se arată din când în când. *Francezii* spun despre una că la fiecare sută de ani își arată mulțimea banilor de aur, noaptea, la bătaia lunii; atunci, cel ce-i vede, îi poate luà (12). Alte ori cred că pivnițile ce cuprind butoaiele cu bani, se deschid în noaptea Crăciunului și anume în acea clipă, când se aude întâiul dangăt de clopot al

(1) P. Sébillot, *op. cit.*, p. 473.
(2) *Ibidem*.
(3) *Ibidem*, p. 474.
(4) *Ibidem*, p. 473.
(5) *Ibidem*, p. 474.
(6) *Ibidem*, p. 475.
(7) *Revue des traditions populaires*, XIX, p. 307.
(8) *Ibidem*, VII, p. 586.
(9) Ceaușanu, *op. cit.*, p. 54.
(10) *Ibidem*.
(11) *Revue des traditions populaires*, III, p. 619.
(12) Sébillot, *op. cit.*, p. 473.

liturghiei (1). Peste alte soiuri de comori, atunci se vede arzând o candelă (2).

Prin unele părți ale *Pirineilor, capra* care păzește botul de aur al comorii, îl lasă să se vadă de trei ori pe an (3).

Elveții cred că comorile se deschid la douăzeci de ani odată (4).

„In *Germania*... comorile, cari sunt când de aur, când de argint, când de nestemate,... *joacă* tot din dorința de-a fi stăpânite de cineva. Ele joacă tot în nopțile spre zile mari. Când joacă banii, ți se pare că vezi un cazan plin cu jăratec. Flacăra comorilor e albăstruie și joacă în noaptea de Sânziene" (5).

Ungurii de pe lângă Bistrița cred că jocul comorilor se întâmplă la 23 Aprilie; para care se vede este verzuie, iar locul se înseamnă c'o bucată de pânză albă (6).

Ca și la noi, credințile *slave* spun că norocul comorilor se arată în vis cui îi este dat să le sape. Dacă unul ca acela spune visul său și altuia, când va merge să sape, în loc de bani va află cărbuni (7).

De săparea unei comori se leagă de asemeni credinți paralèle cu ale noastre.

Francezii cred că de multe ori nu se ajunge la nici un capăt cu săparea unei comori, de oarece tot ce se sapă ziua, noaptea se surpă și se acoperă la loc (8).

Danezii cred că este bine ca cel ce sapă să nu se uite în tot timpul lucrului în altă parte (9).

Nemții cred într'o anumită vrajă care trebue să se spună, iar săparea să se facă în puterea nopții, fără a zice vreun cuvânt (10).

Italienii recomandă de asemeni tăcerea (11).

Firește, totul se leagă de nimerirea clipei când comoara se

(1) *Revue des traditions populaires,* XIX, p. 307.
(2) *Ibidem,* II, p. 535.
(3) *Ibidem,* VII, p. 335.
(4) *Ibidem.*
(5) Ceaușanu, *op. cit.,* p. 53.
(6) *Ibidem.*
(7) *Ibidem,* p. 54.
(8) *Revue des traditions populaires,* XIX, p. 307.
(9) *Ibidem,* VII, p. 586.
(10) Ceaușanu, *op. cit.,* p. 53.
(11) *Revue des traditions populaires,* III, p. 619.

deschide şi în această privinţă iată ce se povesteşte despre o comoară din *Ungaria*, care este păzită de o *Zână:*

„In fiecare an, la miezul nopţii, în Lunia *Rusaliilor*, poarta peşterii, lungă de peste 40 de metri, se deschide şi stă două ceasuri deschisă. Intr'o zi veniră aci trei cavaleri, purtând fiecare câte un sac gol. Ei rugară pe un cioban să le ţină caii până se vor întoarce, însă ciobanul nu voi. Ce părere de rău pe el, când îi văzù întorcându-se, după un ceas, cu sacii plini pe aur!" (1).

Tot de prin *Ungaria* avem şi următoarele şire privitoare la *iarba fierului:*

„Cine vrea să găsească iarba fierului, trebue să se scoale dimineaţă, când răsare soarele, s'o caute, târîndu-se până o găseşte. Are forma unei inimi şi de ea este aninată o picătură de aur sau de sânge; de pe aceasta se poate cunoaşte.

După ce s'a găsit, se taie călcâiul palmei dela mâna stângă şi se lasă ca să crească frunza în lăuntru. Pe urmă, dacă numai atingi cu ea, ori şi ce încuietură tare se descuie.

La Cnopp,—un loc lângă Sighişoara,—mergeà un cal împiedecat peste livadă; s'a atins de iarba fierului şi îndată s'a desfăcut piedeca.

Vestitul haiduc F. aveà şi el un fir în mâna sa, dar acuma i-a tăiat-o poliţia.

Un om din Ciznădia şi-a legat nevasta ca să găsească iarba fierului şi a purtat-o în colo şi în coace prin livezi, crezând că are s'o găsească acolo unde i se vor rupe legăturile" (2).

(1) Ceauşanu, *op. cit.*, p. 53.

(2) Fr. Müller, *Basme din Transilvania,* Bucureşti 1914, p. 44.

INDICE ŞI GLOSAR

A.

Adiba, adv., p. 61.
afurisi, v. a — o comoară, 10.
aghiasmă, s., 42.
arătare, s. — păzitoare de comori, 19.
arde, v. a — (despre comori), 26.
argint, s., 31.
aricioaică, s., 60.
ariciu, s., 60.
aurituri, s. pl. aurării, 7.

B.

Baciu, s. căpetenie, 6, 7.
băiat, s. — *din gemeni*, 46.
baie, s. mină, 23.
bălbătaie, s., 26, 29.
bâlbâre, s., 26.
ban, s., 1; *ştima, scima* sau *duhul banilor*, 17; *a arde* (despre bani), 26, 30; — *ruginit*, 27; — *bun*, 27; — *curat*, 31.
bată-l-ciuma, s., dracul, 53.
batistă, s., 41.
bătrâneaţă, s. bătrâneţă, 6.
biserică, s., 57.
Blagovieştenie, s., 28.
blăstămă, v. a — o comoară, 10.
boboane, s. pl., 27.
Bobotează, s., 31.
bou, s. — ce vorbeşte, 30.
bour, s., 11, ...
broască, s., 60.
breabăn, s. 56.
buhaiu, s. — alb, păzitor de comori, 19.
buric, s. *buricul pământului*, nume de burete, 42.

C.

Cal, s., 59.
călcă, v. a — (despre hoţi), 1.
călcare, s. — de hoţi, pradă, 1.
căldare, s. — de bani, 11.
călugăr, s. drac în chip de — 50.
cămilă, s., 43.
câne, s., 18, 19.
căpăţină, s. — *de cal*, loc bun de ascuns comoara, 2.
capră, s., 19.
casă, s., 13.
ceaun, s., — ce păstrează comoara, 9.
cel-alb, s., 17.
cel-de-pe-comoară, s., 19.
cel-din-bolovani, s., dracul, 53.
cel-cu-coarne, s., 21.
ceară, s., 29.
cenuşă, s., 43, 44, 48.
cenuşer, s., 33.
chifui, v. a — pe cinevà, 38.
chimă, s., 19.
ciocănitoare, s., 61.
cioplaş, s. cioplitură într'un copac, 2.
ciumă, s., 49.
cloşcă, s. „ — cu pui", femeie cu copii, 47.
coasă, s., 61.
cocoş, s., 19, 27, 45.
comoară, s., 1 şi urm.; *ştima, schima, scima* sau *duhul comorilor*, 17; *a arde* (despre —), 26; — *curată*, 27, 30; — *necurată*, 27.
Constantin, s. — *împăratul* (Sf. —), 13.
corchezi, v. a —, a încălzi puţin un lichid: «abià *să se desmorţească*».

Crăciun, s., 28, 30.
crimini, v. a —, a încremeni, 6.
culă, s. — de bani, 9, 33, 35.
cupit, adj. 35.
curcubeu, s., 31.
cuțit, s., 41—3.

D.

Dârjău, s., 18.
deschide, v. a se — (despre comori), 55.
dihor, s., 61.
drac, s., 8, 27, 34, 42, 51, 55—6.
ducă-se-pe-pustiu, s., 40.
duduì, v. a — pe cinevà, 38.
Duminică, s. — *mare*, 28.
Dumitru, s. *Sf.* —, 28.

F.

Fântână, s., 13, 23.
fată, s. — săracă, 57.
felezău, s., 18.
femeie, s., 18.
fier, s. zicală: „a face cevà cu — dela sine", 39; *iarba fierului, iarba fierelor, iarba fiarelor (fiarălor)*, 59 și urm.; *fiere (fiare)* de cai, 59.
fierăt, s. bănèt, bănărit, bani mulți, 8
Florii, s., 29.
foc, s., 41; — *de comoară*, 8.
frunză, s., 19.
furcă, s., 42.

G.

Gemene, adj. *băiat din gemeni*, 46.
Gheorghe, s. *Sf.* —, 28, 31, 53.
grâu, s., 49.
groapă, s., 43.

H.

Haiduc, s., 5.
haină, s., 43.
hărtal, s., 3.
hoț, s., 5.

I, Î.

Iarbă, s. — *fierului*, ș. a. forme, 14, 15, 58 și urm.; — *tâlharului (tâlharilor)*, 58 și urm.
iasmă, s., 19.
iele, s. pl., 40.
Ilie, s. *Sf.* —, 28.
încuietoare, s., 60.
îndegetă, v. a —, 42.
înger, s., 17, 43.
întâmplare, s., 22.
întărniță, v. a —, a pune șaua (tarnița) pe un cal, a-l înșăuà (înșeià).
Înviere, s., 28.
Ispas, s., 28, 53.
iudì, v. a —, 20.

J.

Jidov, s. uriaș, 8, 9, 35.
Joi, s. — *mari*, 28.
jucà, v. a — (despre comori), 5, 9, 10, 13, 26.
jurà, v. a — o comoară, 12.

L.

Lacăt, s., 34, 60.
legà, v. a — o comoară, 10.
lumânare, s., 41, 46.
lup, s., 19.

M.

Mânz, s. dracul în chip de —, 51.
mâță, s., 18, 19.
milostenie, s., 15, 57.
mir, s. — *sfințit*, 46.
mișună, s., 35.
movilă, s. — *săpată*, — *găunoasă*, 54.
Muscal, s., 5.

N.

Neamț, s., 19.
necurat, s. drac, 9, 12, 20, 23, 49, 50.
nichiduță, s. drac, 13.

O.

Oaie, s., 51.
odor, s. lucru scump; mai adesea aurărie și apoi alt lucru de preț, 1.
odorogì, v. a —, 53.
om, s. *omul cel alb*, 17, 43.
ortac, s., 24.

P.

Panaghie, s. „a ridică cuivà panaghia", a-l ucide, 3.
pâne, s., 31.
paroiu, s., 46.
Paşti, s. pl., 7, 13, 46.
peliniţă, s., 59.
peşte, s., 31.
petecă, s., 41.
Petru, s. *Sf.* —, 28.
piatră, s. — *pucioasă,* 53.
Pintea Viteazul, 56.
pivniţă, s. — *de comoară,* 7.
piuă, s., 36.
pod, s., 57.
porc, s., 2.
porumb, s., 49.
potcoavă, s., 59.
prezes, s., 20.
punte, s. — din cealaltă lume, 5, 63.

R.

Răsmiriţă, s., 7.
rău, s. drac, 10, 15.
rusalii, s. pl., 28.

S, Ş.

Sărbătoare, s., 28.
sărindar, s., 13.
şarpe, s., 31.
schimă, s. — *banilor* sau *comorilor,* 7, 46.
schimosì, v. a —, 41.
scimă, s. — *banilor* sau *comorilor,* 7.
sculă, s. lucru de preţ, 1.
scumpeturi, s. pl., 52.
secrementi, v. a —, 57.
smeu, s. — păzitor de comori, 18.
şoimănì, v. a —, 12.
soţ, s. „fără —", 45.
spurcat, s., 15, 49.
ştearţ, s., 25.
stichiu, s., 36.
ştimă, s. — *banilor* sau *comorilor,* 7, 46.
stramă, s., 43.
stravân, s. sdravăn, 6.
suflet, s. — dăruit dracului, 23.

T.

Tălâmb, adj., 38.
tâlhar, s. *iarba tâlharului (tâlharilor)* 59.
tâlnì, v. a —, a întâlnì, 18.
tanjă, s. *tamjă,* povestire de necrezut, 37.
tănţăvan, s., 39.
tărià, v. a —, târâì, 7.
Tătar, s., 5.
troacă, s., 2, 3.
tulpină, s. — de copac, bună de însemnat locul unei comori, 1.
Turc, s., 15.

U.

Ucigă-l-crucea, s., 54.
umbră, s. — păzitoare de comori, 14, 17, 45.
unchiaş, s. moş, unchiu, 47.
unghie, s., 46.
uriaş, s., 8, 9.
ursì, v. a — o comoară, 12.
usturoiu, s., 31, 46.

V.

Vacă, s., 13.
vădană, s., 57.
vâlvă, s., 23, 24.
vamă, s. — văzduhului, 5, 63.
vânjolì, v. a se — 48.
Vasile, s. *Sf.* —, 28.
vatră, s. sub —, loc bun de ascuns comorile, 1.
visterie, s., 33, 51.
vită, s., 23, 31.
vrajbă, s., răscoală, neorânduială, 7, 52.
vulpe, s., 19.

Z.

Zăvor, s., 60.
zi, s. — *mare,* — *însemnată,* 28.
zid, s., 45.

VERIFICAT
1982

CUPRINSUL

	Pag.
Prefață	III
CAP. I. *Îngroparea comorilor*	1
CAP. II. *Legământul*	12
CAP. III. *Știma banilor*	17
CAP. IV. *Arderea și deschiderea comorilor*	26
CAP. V. *Norocul*	30
CAP. VI. *Semnul și însemnarea comorilor*	40
CAP. VII. *Săparea comorilor*	44
CAP. VIII. *Descuiarea comorilor*	55
CAP. IX. *Comorile la alte popoare*	64
Indice și glosar	68

VERIFICAT 2007

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "CAROL I" BUCUREȘTI